

ISSN: 2587-2532 | e-ISSN: 2587-1862
<http://filistin.org>

FAD- Filistin Araştırmaları Dergisi Sayı: 9 (Yaz 2021)

BPS- Bulletin of Palestine Studies Issue: 9 (Summer 2021)

Başlık/ Title: Hanan Aşravı'nın Filistin Mücadelesi ve Twitter Üzerinden Kamu Diplomasisi Faaliyetleri

Yazarlar/ Authors

Pınar Özden Cankara

ORCID ID

0000-0003-3739-4771

Bu makaleye atf için / To cite this article: Pınar Özden Cankara, Hanan Aşravı'nın Filistin Mücadelesi ve Twitter Üzerinden Kamu Diplomasisi Faaliyetleri, *Filistin Araştırmaları Dergisi*, no.9 (2021): 108-150.

Makale Türü / Type of Article: Araştırma Makalesi / Research Article

Yayın Geliş Tarihi / Submission Date: 14.05.2021

Yayına Kabul Tarihi / Acceptance Date: 28.06.2021

Yayın Tarihi / Date Published: 30.06.2021

FAD- Filistin Araştırmaları Dergisi
BPS- Bulletin of Palestine Studies
Tarandığı Uluslararası İndexler/ Abstracting & Indexing

INDEX COPERNICUS

INDEX COPERNICUS
INTERNATIONAL

DRJI

SCIENTIFIC INDEXING

İSAM

CEEOL

Asos İndeks

This work is licensed under a [Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/).

Yazar: Pınar Özden Cankara *

Hanan Aşravi'nin Filistin M¼cadelesi ve Twitter Üzerinden Kamu Diplomasisi Faaliyetleri

Özet: Filistin Kurtuluş Örgütü'nün (FKÖ) ilk kadın Yürütme Komitesi üyesi olan Hanan Aşravi, kendisini Filistin halkının sesini duyurmaya adanmış bir aktivist, siyasetçi ve akademisyendir. Aşravi, FKÖ'nün Kamu Diplomasisi ve Politikası Dairesi Başkanı olarak da görev yapmıştır. Aşravi, Filistin halkının insan hakları temelinde bir yaşam sürebilmeleri için demokratik değerlere vurgu yapan sivil toplum kuruluşlarının oluşturulmasında da bizzat rol almıştır. Aşravi yıllar içerisinde küresel çapta ünlü Filistinli bir ikona dönüşmüştür. Bu nedenle de İsrail'in dijital diplomasi ile yürüttüğü faaliyetlere karşı resmi Filistinli kurumların yanı sıra o da benzer araçlarla mücadele etmeye başlamıştır. İsrail 2000'li yıllarda hem uluslararası basını, hem de başta Twitter olmak üzere sosyal medyayı kendini haklı gösterebilmek için kamu diplomasisi aracı olarak kullanmaktadır. Kamu diplomasisi devletlerin ulusal çıkarları için diğer ülkeler nezdinde imaj yaratma ve algı oluşturma faaliyetleridir. Dijital diplomasi ise kamu diplomasisinin bir aracıdır. Filistin-İsrail çatışması uluslararası basının gündeminde sıklıkla yer aldıkça, iki taraf da kendi lehlerine olacak şekilde bir uluslararası kamuoyu algısı yaratmak istemektedir. Hem İsrail devleti, hem de Filistin Otoritesi çatışma çıkartanın kendileri olmadığını söylemini kullanmaktadır. İsrail ile eşit kapasitede imkânlarla sahip olmayan Filistinliler bilginin hızla manipüle edilebildiği bu ortamda seslerini duyurmaya çalışmaktadır. Bu nedenle Filistinliler için sadece resmi kurumların değil, bireylerin yürüttüğü kamu diplomasisi faaliyetleri de önem arz etmektedir. FKÖ'nün aynı zamanda sözcüsü olan Aşravi, İntifada sürecinden beri dikkat çeken aktivist kimliği ile 2018 yılında resmi bir Twitter hesabı açmış ve bireysel kamu diplomasisi faaliyetlerinde bulunmaya başlamıştır. Aşravi, ne zaman Filistinliler hakkında önemli bir gelişme olsa, görüşlerini Twitter hesabından açıklamış, Filistinlilerin en mağdur olduğu konulara dikkat çekmeye çalışmıştır. Bu çalışma Hanan Aşravi'nin politik kariyerini, onun yıllar içerisinde Filistin halkı için neler yaptığını, nasıl bir politik ikona dönüştüğünü ve İngilizce paylaşımlar yaptığı Twitter hesabını nasıl bir dijital diplomasi faaliyetine dönüştürdüğünü analiz etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Hanan Aşravi, Kamu Diplomasisi, Twitter, Filistin, Dijital Diplomasi.

Hanan Ashrawi's Struggle For Palestine And Public Diplomacy Activities On Twitter

Abstract: Hanan Ashrawi, the first female Executive Committee member of the Palestine Liberation Organization (PLO), is an activist, politician and academic dedicated to making the voices of the Palestinian people heard. Ashrawi also served as the Head of the PLO's Department of Public Diplomacy and Policy. Ashrawi personally played a role in the establishment of non-governmental organizations that emphasize democratic values so that the Palestinian people can live a life based on human rights. Over the years, Ashrawi has become a globally famous Palestinian icon. For this reason, she has started to fight with similar tools as well as the official Palestinian institutions against Israel's activities with digital diplomacy. In the 2000s, Israel used both the international press and social media, especially Twitter, as a public diplomacy tool to justify itself. Public diplomacy is the image creation and perception activities on other countries for the national interests of states. Digital diplomacy is a tool of public diplomacy. As the Palestinian-Israeli conflict is frequently on the agenda of the international press, both sides want to create an international public perception in their favor. Both the state of Israel and the Palestinian Authority use the statement that it is not them who cause the conflict. Palestinians, who do not have equal opportunities with Israel, try to make their voices heard in an environment where information can be manipulated quickly. For

* Dr. Öğr. Üyesi, Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi İİBF Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, pinar.cankara@bilecik.edu.tr, ORCID ID: 0000-0003-3739-4771.

this reason, public diplomacy activities carried out by not only official institutions but also by individuals are important for Palestinians. Ashrawi, who is also the spokesperson of the PLO, opened an official Twitter account in 2018 with her prominent activist identity since the Intifada process and started to carry out individual public diplomacy activities. Whenever there was an important development about the Palestinians, Ashrawi expressed her views on her Twitter account and tried to draw attention to the issues that Palestinians suffered the most. This study analyzes Hanan Ashrawi's political career, what she has done for the Palestinian people over the years, how she turned into a political icon and how she transformed her Twitter account in English into a digital diplomacy activity.

Keywords: Hanan Ashrawi, Public Diplomacy, Twitter, Palestine, Digital Diplomacy.

Giriş

Uluslararası sistemin yapısı yıllar içerisinde değişti ve XXI. yüzyılda yapılan teknolojik gelişmelerin etkisiyle diplomatik ilişkilerin seyri farklılaştı. XVII. yüzyıldan beri uygulanan klasik diplomasi yeni iletişim çağında yetersiz kaldı. Öncelikle sistemdeki aktör sayısı arttı ve onların da sisteme etki etme kapasitesi belirdi. Sistemde artık sadece devletler yoktu, uluslararası örgütler, ulus-aşan örgütler, çok uluslu şirketler, sivil toplum kuruluşları ve hatta bireyler iletişim sektöründe yapılan devasa buluşların katkısıyla sistemi etkileyen birer aktöre dönüştüler. Bilginin farklı kanallardan aktığı böylesi bir atmosferde ana aktör olan devletlerin birbirleriyle diplomatlar üzerinden kurdukları iletişim artık yetmemekteydi. Bu nedenle geleneksel diplomasi dışında yeni yöntemler geliştirme ihtiyacı duyuldu.

Soğuk Savaş'ın hızla devam ettiği 1965'de Edmund Gullion kamu diplomasisi kavramını ortaya attı ancak kavram Soğuk Savaş'ın sona erdiği ve uluslararası ilişkilerin güncellendiği 1990'da Joseph S. Nye tarafından içerik olarak yeniden tanımlandı. Uluslararası kamuoyu devletlerin iç ve dış politikalarını daha fazla etkilemeye başladığına göre devletlerarası ilişkilerin sadece diplomatlar veya Dışişleri Bakanları başta olmak üzere bürokratlar tarafından yürütülmesi beklenemezdi. Rakipsiz kalan Amerika Birleşik Devletleri'nin (ABD) bu pozisyonunu koruyabilmesi için kültürünün ve değerlerinin diğer ülkelere tanıtılarak, o halklara ulaşılması ihtiyacı duyuldu. Joseph S. Nye karşı devletlerin kamuoyları nezdinde algı yaratarak ve onları ikna ederek bu ihtiyacın giderilebileceğine dikkat çekmeye çalıştı. Özellikle 11 Eylül terör saldırılarının ardından ABD'nin Müslüman halklar nezdindeki imajının düzeltilmesi gerektiği düşünüldü ve kamu diplomasisi uygulamaları daha da önem kazandı ve alt dalları doğdu. Örneğin internet kullanımı yaygınlaştıkça ve sosyal medya ağları

oluşturulduka kamu diplomasisinin bir aracı olarak görülebilecek dijital diplomasi kavramı gelişti.¹

Kitle iletişim alanında meydana gelen gelişmeler, mobil uygulamaların ve sosyal medya ağlarının geniş kitleler tarafından kullanılması, bireylerin anonim isimlerle bu ağlarda yer alarak kimliklerini gizli tutabilmeleri, onların daha fazla siyasallaşmalarına ve siyasetle ilgilenmelerine yol açtı. Bu platformlarda bir siyasal kültür ve bilinç oluştu. Bireyler dış politika konularını bu alanlarda tartışır hale geldikçe, bir sosyal medya diplomasisi doğdu. Dünya günümüzde 4.0 endüstri dönemini ve 3.0 dijital diplomasi dönemini yaşamaya başladı. Tüm bu gelişmeler gittikçe toprakları küçülen, kültüründen uzaklaşmaya başlayan, halkı dağılan ve bir devlet olarak görülmeyen Filistin'i de etkiledi. Onlar da kamu diplomasisinin önemini gördü.

Nicholas J. Cull'un 2008 yılında yayınladığı "Kamu Diplomasisi: Bileşenleri ve Tarihi-Public Diplomacy: Taxonomies and Histories" adlı çalışmasında kamu diplomasisi kavramı için belirttiği beş bileşke;² dinleme, savunma, kültürel diplomasi, değişim diplomasisi ve uluslararası yayıncılık Filistinliler tarafından bu süreçte uygulanmaya çalışıldı.

Filistinliler İsrail ile olan sorunlarında ne ile karşı karşıya olduklarını çok iyi tespit ettiler. Öncelikle uluslararası toplumda kendiler hakkında oluşan bilgileri topladılar. İsrail BM Örgütü tarafından tanınan meşru bir devlet olmanın verdiği ayrıcalıkla kendi politikalarını duyurmada ve diplomatik girişimlerde bulunabilmede başarılıydı. Dahası İsrail uluslararası toplum nezdinde meşru görülebilmek için uluslararası basını yönlendirmeye çalışıyor, yerleştikleri toprakların bir zamanlar çöl olduğuna,³ onların medeniyet getirdięine⁴ hatta onlar bu topraklara geldiklerinde kendisini Filistinli olarak gören bir halkın bulunmadıęına⁵, bu yüzden de uzun

¹ Ali şevket Ovalı, "Türkiye-ABD İlişkilerinde Twitter Diplomasisi", *Uluslararası İlişkiler Dergisi*, Sayı. 65 (2020): 27.

²Nicholas J. Cull, "Public Diplomacy: Taxonomies and Histories", *The Annals of the American Academy of Political and Social Science* 616/1, (2008): 32.

³ Örneğin İsrail Eski Enformasyon Bakanı şimon Peres şu şekilde bir açıklama yapmuştur: "Ülke (Filistin) sadece birkaç Arap yerleşim bloklarının olduğu, çoğunluğu boş olan bir çöldü ve İsrail'in bugünkü ekilebilir arazisi gerçekten de bölgeyi bataklık ve çölden kurtardı. Bkz.: Alan George, "Making The Desert Bloom A Myth Examined", *Journal of Palestine Studies* 8/2, (1979): 88.

⁴ İsrail Eski Başbakanı Levi Eşkol ise bu konu hakkında şu şekilde bir yorum yapmuştur: "Siyonistler çöle çiçek açtırdıktan sonra onlar (Filistinliler), onu bizden almakla ilgilenmeye başladılar." Bkz.: Alan George, "Making The Desert Bloom A Myth Examined", 88.

⁵ İsrail Eski Başbakanı Golda Meir ise şu sözleri sarf etmiştir: "Filistin'de kendini Filistin halkı olarak gören bir halk yoktu." Bkz.: Kathleen M. Christison, "Myths About Palestinians", *Foreign*

süredir yaşanan çatışmalarda mağdur olanın kendileri olduğuna ilişkin bir anlatı yapıyor, sıklıkla II. Dünya Savaşı'nda uğradıkları Holocaust-Yahudi soykırımını toplumsal hafızalarda canlı tutmaya çalışıyordu.

Filistin toplumu İsrail tarafından bir dezenformasyon yaratılarak oluşturulan bu bilgilere karşı savunmaya geçti. Filistinlilerin kamu diplomasisini uygulama amaçlarından birisi böylelikle; bu İsrail anlatılarına karşı gelmek, topraklarının gayri meşru bir şekilde işgal edildiğini, İsrail'in BM Güvenlik Konseyi kararlarına riayet etmeyen bir devlet olduğunu ve vatanlarını müdafaa etmeye çalıştıklarına ilişkin bir bilinç geliştirmek oldu. Gayeleri kendi bakış açılarını dünya kamuoyuna duyurmak ve hedef kitleyi ikna etmektir. Bu nedenle resmi haber ajansları kurup, gazete ve dergiler çıkartarak uluslararası topluma Filistin davasının içeriğini anlatmak ve İsrail'in anlatılarını yalanlamak istediler. Böylelikle Filistinliler için kamu diplomasisi uygulamalarının ikinci sacayağı oluştu; İsrail'in kamu diplomasisi eylemlerine yanıt vermek ve karşı atağa geçerek İsrail'in Filistinlilere verdikleri zararı gösterip, bu ülke hakkında olumsuz bir imaj yaratmak.

Filistinliler Cull'un söz ettiği kültürel diplomasi kavramına uygun olarak uluslararası festivaller düzenleyerek, kendi kültürlerini diğer toplumlara tanıtmaya uğraştılar. Bu festivaller vasıtasıyla yabancıların ilgisini kendilerine çekmeye ve onların Filistin topraklarına gelmelerini sağlamaya çalıştılar. Örneğin ilki 2008 yılında yapılan Filistin Edebiyat Festivali gibi. Bu festival gezici bir festivaldi ve farklı şehirler gezilmekteydi.⁶ Değişim diplomasisi anlayışına uygun olarak da Filistinliler kendi insanları ile

Policy 66, (1987): 109. Golda Meir'in başka trajik açıklamaları da bulunmaktadır. Örneğin: "Arapları çocuklarımızı öldürdükleri için affedebiliriz. Bizi çocuklarını öldürmeye zorladıkları için onları affedemeyiz. Araplarla ancak çocuklarını bize olan nefretlerinden daha fazla sevdiklerinde barış yapabiliriz. Bkz.: Jewish Virtual Library, "Golda Meir Quotes on Israel&Judaism", <https://www.jewishvirtuallibrary.org/golda-meir-quotes-on-israel-and-judaism>, erişim: 20.04.2021.

⁶ Örneğin 2010 yılında üçüncüsü yapılan festivalde 6 gün boyunca 7 şehir gezilmiş ve 2400 kişi festivale izleyici olarak katılmıştır. Bu ve diğer yıllarda düzenlenen festivallerin raporları için bkz.:<https://www.scribd.com/document/159522308/PalFest-2010-Report#download>, erişim: 21.04.2021. Filistinliler Edebiyat Festivalinin dışında 1993'den beri her yıl genellikle Batı Şeria'da mülteciler kampının yakınında yapılan ve farklı ülkelerden müzik ve dans gruplarını bir araya getiren Filistin Uluslararası Festivali, Canaan Yağ Hasadı Festivali ve 1996'dan beri yapılan Kudüs Müzik Festivali gibi farklı alanlarda kültürel diplomasiye örnek oluşturan festivaller düzenlenmektedirler. Diğer festivaller için bkz.: <http://visitpalestine.ps/festivals-cultural-events/#61a51c1f01c136585>, erişim: 21.04.2021.

yabancı halklar arasında doğrudan temas sağlamaya çalıştılar.⁷ Kültürel ve eğitimsel değişim programları ile diğer ÷lke vatandaşları ve özellikle de gençlerle iletişim kurmaya odaklandılar. Son olarak uluslararası yayıncılık faaliyetleri ile Filistinliler televizyon ve internet üzerinden tüm bu politikalarını karşı tarafa ulaştırmak istediler. Böylelikle kamu diplomasisi faaliyetinde bulunmalarının bir diğer nedeni olan; bağımsız bir Filistin devletinin inşa edilebilmesi için bir kamuoyu bilinci tesis edebilirlerdi.

Kamu diplomasisi hükümetler, gruplar ya da bireyler tarafından kullanılabilen bir yöntemdi ve uluslararası kamuoyu oluşturmak için medya, uluslararası kuruluşlar ve örgütler, akademisyenler ve hatta din adamları bu yöntemle ÷lke sınırları dışındaki kesimlere seslenmeye ve ulaşmaya çalışmaktaydı.⁸ Kamu diplomasisi devlet dışı aktörler ile de ilişkilerin geliştirilebilmesine olanak tanıdığına göre devletler, sivil toplum kuruluşları ile daha fazla etkileşimde bulunarak ya da o toplumun elitleri ile temas kurarak, kısa vadeli politikalarını gerçekleştirebilir örneğin karşı tarafın bakış açısını değiştirebilirdi.⁹ Böylelikle kâr amacı gütmeyen kuruluşlar ve düşünce kuruluşları bile kamu diplomasisinin bir parçası olmaktaydı.¹⁰

Filistin halkını temsil eden bir Filistin Ulusal Hükümeti bulunsa da, bu halk yıllar içerisinde mülteci haline geldiği için, artık onlar çoğunluk olan İsrail Devleti'nin içinde yaşam mücadelesi veren bir azınlık veya komşu Arap devletlerine sığınmış bir mülteci, topraklarından çıkarılmış bir diaspora halktır. Filistin halkını uzun yıllar Filistin Kurtuluş Örgütü (FKÖ) temsil etti. Ancak Filistin halkı adına kamu diplomasisini sadece bu örgüt yürütmedi. Birleşmiş Milletler (BM) Genel Kurulu, Filistin'in bağımsızlığını tanısa da ÷lke, BM'ye tam üye olan bir devlet statüsünde değildir ve bu nedenle uluslararası sistemde bazı devletler Filistin'in topraklarında büyükelçilik bulundurmasına izin verirken, bazıları için Filistin yarı-özerk bir yapılanmadır. Bu sebeple Filistin Ulusal Otoritesi o ÷lkelerde diplomatik kurumlar açmamaktadır. Diplomatik açıdan Filistin bir belirsizlik içindedir.

⁷Nicholas J. Cull, "The Long Road to Public Diplomacy 2.0: The Internet in US Public Diplomacy", *USC Annenberg School for Communication*, <https://ash.harvard.edu/files/cull.pdf> erişim: 22.04.2021.

⁸Samir Awad, "Public Diplomacy and the Question of Palestine," *International Humanities Studies* 2/3, (2015): 28, 30.

⁹Corneliu Bjola, Jennifer A. Cassidy ve Ilan Manor, "Digital Public Diplomacy: Business as Usual or a Paradigm Shift?", *Routledge Handbook of Public Diplomacy*, (ed.) Nancy Snow ve Nicholas J. Cull, (Londra: Routledge Taylor and Francis Group, 2020), 2. Baskı, 410.

¹⁰Candace L. White, "Corporate Diplomacy", *Routledge Handbook of Public Diplomacy*, (ed.) Nancy Snow ve Nicholas J. Cull, 2. Baskı, (Londra: Routledge Taylor and Francis Group, 2020), 414.

Dolayısıyla klasik devletlerde görülen diplomasinin salt kamu kurumları aracılığı ile yürütülmesi Filistin için yeterli olamamaktadır. Bu noktada Filistin Ulusal Otoritesi'nin yanı sıra diaspora Filistin halkı, Filistinli örgütler ve sivil toplum örgütleri devreye girmekte ve Filistin'in tanıtılması sürecinin bir parçası olmaktadır. Onlar paydaşlar olarak Filistin mücadelesinin dünyaya doğru yollardan anlatılabilmesi için kitle iletişim araçlarını kullanarak bir kamuoyu algısı yaratmaya çalıştılar. Bu yüzden Filistin adına kamu diplomasisi faaliyetleri resmi kurum ve kuruluşlar tarafından yapıldığı gibi aynı zamanda diğer paydaşlar tarafından da yürütülmektedir. Örneğin devlet ilan edilmeden önce halkın meşru temsilcisi olan FKÖ, devlet ilanından sonra Filistin Ulusal Otoritesi, Filistinli sivil toplum kuruluşları ve bireysel kamu diplomasisi faaliyetlerinde bulunan Hanan Aşravi gibi ünlü aktivistler bu mücadelenin birer parçasıdır.

Hanan Aşravi, Filistin halkı için mücadelenin meşru yollardan yürütülmesi gerektiğine inanan bir kadın aktivist, bir ikon olarak Filistin halkı ile ilgili olumlu bir uluslararası kamuoyu algısı oluşturmaya çalıştı. Üstelik İntifada olaylarından beri yükselen politik kimliği ile Aşravi uluslararası basında takip edilen ve gittikçe daha da popüler olan bir ünlü haline gelmekteydi. Böylelikle o, kamu diplomasisi sürecine eklendi.

Bu çalışmada Cull'un kamu diplomasisi sınıflandırmasına uygun biçimde tarihsel süreçte farklı paydaşların Filistin kamu diplomasisi için neler yaptığından kısaca söz edildikten sonra çalışmanın ana odak noktası olan Hanan Aşravi'nin bireysel olarak İsrail'in karşı yöndeki kamu diplomasisi uygulamaları ile nasıl mücadele ettiği, İsrail'in çizdiği Filistin portresini yıkmak için ne tür açıklamalar yaptığı ve Filistinliler için yaratmaya çalıştığı kamu algısı ortaya konulacaktır. Çalışmada kamu diplomasisinin bir parçası olarak dijital diplomasiye de değinilecek ve Hanan Aşravi'nin Twitter isimli sosyal medyada oluşturduğu hesabındaki paylaşımları incelenerek, Aşravi'nin hem politik psikolojik tavrı, hem de kamu diplomasisi faaliyetleri ortaya konulacaktır.

1. Kamu Diplomasisi Kavramının Gelişimi ve Dijital Diplomasi Kavramının Ortaya Çıkışı

Jan Melissen kamu diplomasisini; "yeni şişede sunulan eski şarap" olarak nitelendirmektedir. Bunun sebebi aslında kamu diplomasisinde karşılaşılan imaj geliştirme, propaganda tesisi ve bunlara yönelik olarak yapılan faaliyetlerin aslında geleneksel diplomasi zamanında da kullanılan etmenler olmasıdır. Melissen geleneksel diplomasinin uygulandığı zamanlarda da kralların, prenslerin veya onların temsilciliğini yürütenlerin aslında diğer

devletlerin topraklarındaki kamuoylarının öneminin bilincinde olduklarına dikkat çekmektedir.¹¹

Birinci Dünya Savaşı kritik karar alıcıların ulusal sınırların dışında imaj oluşturmanın önemini kavramalarına yol açtı. İki dünya savaşı arası dönemde Edward Hallett Carr; “Düşünceler üzerinde kurulan güç, siyasal çıkarların gerçekleştirilmesi için uygulanan askeri ve iktisadi güçten daha az gerekli değildir” derken, aslında Joseph S. Nye’in dediği “sert güç ve yumuşak güç ayrılmaz biçimde birbirine bağlıdır” ifadesi ile benzer bir görüşü paylaşmaktadır.¹²

Yumuşak gücün temel araçlarından birisi kamu diplomasisidir ve Soğuk Savaş zamanından beri bu güç türü halklar ile iletişim kurmak için kullanılmıştır. İki kutuplu uluslararası sistemde hem Amerika Birleşik Devletleri (ABD), hem de Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği (SSCB) kamu diplomasisi faaliyetleri için önemli yatırımlar yapmıştır. Fikirler ve değerler savaşı yürütülmüştür. Örneğin Amerikan yaşam tarzı diğer ülkelerin kamuoylarına tanıtılmak ve aktarılmak istenmiştir.¹³

Edmund Gullion 1965 yılında kamu diplomasisi kavramından ilk defa söz eden kişidir ve Edward Murrow Kamu Diplomasisi Merkezi kurucularındandır.¹⁴ Murrow Merkezi’nin yayınlamış olduğu bir broşürde Gullion’un görüşlerine paralel bir şekilde kamu diplomasisi kavramı: “Dış politikanın tesisinde halkın tutumlarının etkisi” anlamında kullanılmıştır. Bu dönemde kamu diplomasisi; farklı ülkelerdeki baskı grupları arasındaki etkileşim, halkların uluslararası ilişkiler hakkında bilgilenmesi, diplomatlar ve yabancı gazeteciler arasındaki iletişim ve kültürlerarası iletişim olarak görülmüştür.¹⁵

Her ne kadar Soğuk Savaş ABD’nin üstünlüğü ve Sovyet Rusya’nın yenilgiyi kabul etmesiyle sona ermişse de, kamu diplomasisine duyulan ihtiyaç ortadan kalkmamıştır. 1990 yılında Foreign Policy dergisinde “Yumuşak Güç” başlıklı makaleyi kaleme alan Nye, ABD için Sovyet tehdidinin ortadan kalkmaya başladığına ve ABD’nin sistemde bu tehlike

¹¹Jan Melissen, “The New Public Diplomacy: Between Theory and Practice”, *The New Public Diplomacy Soft Power in International Relations*, ed. Jan Melissen, 1. Baskı, (Palgrave Macmillan, 2005), 3.

¹²Jan Melissen, “The New Public Diplomacy: Between Theory and Practice”, 4.

¹³Jan Melissen, “The New Public Diplomacy: Between Theory and Practice”, 4, 6.

¹⁴Nicholas J. Cull, “The Public Diplomacy Before Gullion: The Evolution of a Phrase”, *University of Southern California Center on Public Diplomacy*, (2006), <https://uscpublicdiplomacy.org/blog/public-diplomacy-gullion-evolution-phrase>. erişim: 25.04.2021.

¹⁵Elena Gurgu ve Aristide Dumitru Cociuban, “The Role of Public Diplomacy in International Relations in Full Process of Globalization,” *Annals of Spiru Haret University 2*, (2016): 126.

olmadan yerini almaya çalıştığına dikkat çekerek yazısına başlamıştır. Nye Amerikan halkının yarısının savaşı kazanmalarına rağmen yine de ülkenin bir düşüşte olduğunu düşündüğüne değinmektedir.¹⁶ Nye'a göre bu yeni dönemde artık büyük güç olmanın yolu ülkenin askeri gücü yani geliştirdiği mühimmat kapasitesi değildir. Coğrafya, ülkenin nüfus kapasitesi veya sahip olduğu doğal kaynakları önemini yitirmekte ve onların yerini teknoloji, eğitim ve ekonomik büyüme hızı almaktadır.¹⁷ Nye, bu sebeple bu değişimlere uygun güç kullanım türü seçilmesi gerektiğini söylemektedir.

11 Eylül 2001'de ABD'ye yapılan terör saldırıları bu ülkenin özellikle Müslüman halklar nezdindeki imajının nasıl olduğuna bakmasına yol açmıştır. Sadece ABD değil, tüm ülkelerin Dışişleri Bakanlıkları kamu diplomasisi kavramına önem verir olmuştur.¹⁸ Nye 2004 yılında yayınladığı "Yumuşak Güç" başlıklı kitabında sert güç yerine yumuşak güç kullanımı ile de istenilen sonuçların elde edilebileceğini şu sözleri ile açıklamaktadır:¹⁹

"Bir ülke, değerlerine hayran olan, kendisini örnek alan, refah seviyesine ve her şeye açık olmasına özenen diğer ülkeler kendisini takip etmek istediğinde de dünya siyasetinde istediği sonuçları elde edebilir. Bu açıdan sadece askeri güç ya da ekonomik yaptırım tehdidiyle diğerlerini değiştirmeye zorlamak değil, dünya siyasetinde gündemi belirlemek ve diğerlerini cezbedebilmek de önemlidir. Böylesi bir yumuşak güç, yani diğerlerinin sizin istediğiniz sonuçları istemelerini sağlamak, insanları zorlamak yerine ikna eder."

Nye'a göre devletlerin yumuşak gücünün üç unsuru bulunmaktadır: kültür, siyasal değerler ve dış politika.²⁰ Bir başka Siyaset Bilimci Ithiel de Sola Pool ise; "Devletlerin dünyayı etkisi altına alabilmeleri için şu dört araca ihtiyaç vardır; diplomasi, silahlı kuvvetler, para ve bilgi. Sonuncusu en az anlaşılabilir ama aslında en güçlü olanıdır." demektedir.²¹ Pool, bilginin önemine dikkat çektiği bu yazısını 1963 yılında yayınlamıştır ve aslında henüz iletişim bu derece gelişmiş değildir. Ancak günümüzde bilişim alanında yaşananlar ve elektronik iletişim ve bilgi kaynaklarının dış politikayı etkiler hale gelmesi, onun bu sözünün önemini ortaya çıkartmıştır.²² Nye da, Pool gibi bilginin bir güç yarattığını düşünmekte ve

¹⁶ Joseph S. Nye, "Soft Power," *Foreign Policy* 80, (1990): 153.

¹⁷ Joseph S. Nye, "Soft Power," 154.

¹⁸ Jan Melissen, "The New Public Diplomacy: Between Theory and Practice", 8.

¹⁹ Joseph S. Nye, *Yumuşak Güç*, 2. Baskı (Ankara: BB101 Yay, 2017), 24.

²⁰ Joseph S. Nye, *Yumuşak Güç*, 32.

²¹ Wilson Dizard, *Digital Diplomacy U.S. Foreign Policy in the Information Age* (London: Praeger Publishers, 2001), 1.

²² Wilson Dizard, *Digital Diplomacy U.S. Foreign Policy in the Information Age*, 1.

hatta artık dünyanın önemli bir bölümünün bilgiye kolaylıkla erişebildiğine dikkat çekmektedir. Nye “bolluk paradoksu” oluştuğunu çünkü bilginin iletim kapasitesi artarken, bunun maliyetinin ise azaldığını belirtmektedir.²³ Bireylerin haberdar olma yetenekleri geliştiğine göre kamu diplomasisi de ona göre güncellenmiştir. Klasik tanımı ile kamu diplomasisi; “devletler tarafından yabancı halklara ulaşmada kullanılan bir iletişim şekli” iken, kavram artık diğer halkları cezbetme aracına dönüşmüştür.²⁴

Zamanla kamu diplomasisinin aracı olan farklı türleri gelişmeye başlamıştır; dijital diplomasi, spor diplomasisi, vatandaşlık diplomasisi, kültür diplomasisi, eğitim diplomasisi, turizm diplomasisi, sağlık diplomasisi, medya diplomasisi gibi.²⁵ Hatta bu sınıflandırmaya sivil toplum örgütleri diplomasisi, siyasi parti diplomasisi, marka diplomasisi²⁶ ve ünlü diplomasisini (Celebrity diplomacy)²⁷ ekleyen araştırmacılar da bulunmaktadır.

Dijital diplomasi internet üzerinden yürütülen diplomasi çeşididir ve burada Twitter, Facebook, Instagram ve Youtube başta olmak üzere sosyal medya kuruluşları ve video paylaşım siteleri önem kazanmaktadır.²⁸ Sosyal medya kitlelerin iletişimini artırdığı için, pek çok örgüt faaliyet alanını geliştirebilmek adına sosyal medyayı kullanmaya başlamıştır. İletişimin hız kazandığı ve internetin yaygınlaştığı bu atmosferde yabancı ülke kamuoylarını cezbedebilmek ve etkileyebilmek için Dışişleri Bakanlıkları gibi resmi kamu kurumlarının yanı sıra hükümetler de benzer şekilde küresel çapta politikalarını anlatmak ve yürüttükleri faaliyetlere destek sağlamak amacıyla sosyal medyayı kullanır hale gelmiştir.²⁹

²³ Joseph S. Nye, *Yumuşak Güç*, 151.

²⁴Efe Sevin, “Pathways of Connection: An Analytical Approach to the Impacts of Public Diplomacy,” *Public Relations Review* 41, (2015): 563.

²⁵ Metin Kaya, “Eğitim Diplomasisi: Kavramsal Bir Çerçeve”, *Türkiye Eğitim Dergisi*4, Sayı. 1 (2019): 4.

²⁶Mark Leonard, Catherine Stead ve Conrad Smewing, *Public Diplomacy*, (London: The Foreign Policy Center, 2002), 59-71.

²⁷ Ömer Vatanartıran, “Celebrity Social Medya Accounts As A Public Diplomacy Tools”, *Uluslararası Halkla İlişkiler ve Reklam Çalışmaları Dergisi* 3/1, (2020): 147. Bu konuda hazırlanmış bir başka yazı için bkz.:<https://diplomacy.state.gov/diplomacy/how-do-celebrities-contribute-to-diplomacy/> erişim: 26.04.2021.

²⁸ Aslı Yağmurlu, “Dijital Diplomasi: Kamu Diplomasisi Çerçevesinden Avrupa Birliği Üye Ülkeleri ve Türkiye Dışişleri Bakanlıkları İnternet Uygulamaları”, *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi* 7/ 2, (2019): 1271.

²⁹Matthias Ecker-Ehrhardt, “IO Public Communication Going Digital? Understanding Social Media Adoption and Use in Times of Politicization”, *Digital Diplomacy and International Organisations, Autonomy, Legitimacy and Contestation*, (ed.) Corneliu Bjola ve Ruben Zaiotti, (Londra: Routledge Taylor and Francis Group, 2021), 21-22.

Hükümetler ve uluslararası örgütler sosyal medyanın uluslararası ilişkilerde potansiyel oyun değiştirici rolü olduğunu gördüklerinden beri dijital diplomasi daha fazla önem kazanır hale gelmiştir.³⁰ Farklı sosyal medya platformları bulunmakla birlikte Twitter siyasal içerikli etkileşimin daha yoğun olduğu bir platformdur ve bu nedenle dijital diplomasi içerisinde bir alt kol olarak Twitter diplomasisi oluşmuştur.³¹

ABD Eski Dışişleri Bakanı Hillary Clinton'ın İnovasyon Danışmanı Ben Scott dijital diplomasi için şu üç bileşenden oluştuğuna dikkat çekmektedir:³² “Çevrimiçi internet platformlarının kullanılması başta olmak üzere kamu diplomasisi uygulamaları, internetin uluslararası siyasal hareketleri nasıl etkilediğinin anlaşılması ve küresel çapta iktisadi büyümenin sağlanması için bilgi iletişim teknolojilerinin nasıl daha etkili kullanılabileceğinin tespiti.” Gerçekten de devlet başkanları ve diplomatlar kamu diplomasisinde hedef kitle olarak gördükleri topluluklar ile doğrudan iletişim kurmak için dijital diplomasiyi kullanmakta ve özellikle Twitter'ı kullanmaktadır.³³ Devletler de ihtiyaçlarına ve imkânlarına göre başta dijital diplomasi olmak üzere kamu diplomasisi türleri arasında kendileri için en uygun olanı seçmektedirler.

Bir yumuşak güç kullanım aracı olan kamu diplomasisi yıllar içerisinde bu şekilde bir gelişim gösterirken, toprakları gittikçe azalan ve sesini duyurmaya çalışan Filistinli paydaşlarda bu kavramı kullanmıştır. Sanat, edebiyat, medya, sivil toplumun varlığı ve turizm bir ülkenin yumuşak gücüne katkıda bulunup, imajını şekillendirdiğine göre³⁴, Filistinliler de seslerini bu güç kullanımı ile duyurabileceklerini düşünmüştür.

Böylelikle Filistinliler, kamu diplomasisi kavramında görülen başkalarının sizin sorunlarınızı sizin perspektifinizden görebilmesini sağlamak, başka halkların ilgisini ülkenize çekebilmek, karşı halkların dikkatini çekerek onların ülkeniz için kamu desteği sağlamalarına yol açmak veya o ülkelerdeki şirketlerin sizin ülkenize yatırım yapmalarını sağlamak

³⁰Cornelia Bjola, “Making Sense of Digital Diplomacy”, *Digital Diplomacy Theory and Practice*, (ed.) Cornelia Bjola ve Marcus Holmes, 1. Baskı, (Londra: Routledge Taylor and Francis Group, 2015), 4-5.

³¹ Ali Şevket Ovalı, “Türkiye-ABD İlişkilerinde Twitter Diplomasisi”, 28.

³²Olubukola S. Adesina, “Foreign Policy in an Era of Digital Diplomacy”, *Cogent Social Sciences* 3/1, (2017): 5.

³³Olubukola S. Adesina, “Foreign Policy in an Era of Digital Diplomacy”, 5.

³⁴Saima Ashraf Kayani ve Muhammad Saif ur Rehman, “Public Diplomacy: A New Foreign Policy Paradigm,” *Margalla Papers*, (2015): 46.

gibi hedeflere ulaşabileceklerini ummuştur.³⁵ Filistinli paydaşların da son yıllarda dijital diplomasiye ağırlık verdiği gürılmektedir.

2. Filistin İçin Kamu Diplomasisi Politikaları Yürüten Paydaşlar Ve Faaliyetleri

Mark Leonard, Catherine Stead ve Conrad Smewing 2002’de yayınladıkları “Kamu Diplomasisi” başlıklı eserde yeni bir tür kamu diplomasisi anlayışının geliştirilmesini ve siyasal partiler ve sivil toplum kuruluşlarının devletin sınırlarının ötesine bağlanacağı bir altyapının oluşturulmasını ve aktif iletişim kampanyaları yürütülmesi fikrini ortaya atmışlardı.³⁶ Aslında uzun yıllar bir devlet olamamanın verdiği dezavantaja, Filistinliler tam da onların savunduğu şeyi yapmaktaydı; bu süreci farklı paydaşlar üzerinden rakip organize devletlere karşı yürütmek. Bu nedenle onlar, önce örgütler ile diğer halklar ve devletler nezdinde imaj yaratma ve bilinç oluşturma faaliyetlerine başladılar. Filistinli örgütler sadece Batılı devletleri değil, önce Arap devletlerini de hedef kitle olarak seçtiler ve bu nedenle Arapça yayınlar ile onlara ulaşmaya ve böylelikle bu mücadelede onların desteğini almaya çalıştılar.

Filistinli örgütler kitle iletişim araçlarının diaspora Filistin halkının Filistinli olma duygusunu muhafaza etmelerinde ve mücadeleye olan inançlarını kaybetmemelerinde taşıdığı önemi oldukça erken bir dönemde keşfettiklerinden gazete çıkartarak işe başladılar.1951-1952’de George Habaş, Hani Hindi ve Wadi Haddad’ın da aralarında yer aldığı Beyrut Amerikan Üniversitesi’ndeki bir grup Filistinli öğrenci, Arap Ulusal Hareketi’ni kurdu ve bu hareket resmi yayın organı olan al-Hurriyyah (Hürriyet-Freedom) isimli gazeteyi yayınlamaya başladı.³⁷

1959 yılında Kuveyt’te Kahire Üniversitesi’nden mezun bir grup genç ve ülkede bulunan Filistinli mülteciler El Fetih örgütünü kurdu ve Halil Alwazir’in (Ebu Cihad) editörlüğünde aylık olarak yayınlanan Filastinuna’yı (Bizim Filistin-Our Palestine) ıkarttı.³⁸Bu yayın organı vasıtasıyla El Fetih, Araplardan bağımsız bir Filistin kimliği oluşturmaya çalıştı.³⁹ Ancak bir

³⁵ Mark Leonard, “Diplomacy By Other Means”, *Foreign Policy* 132, (2002): 50.

³⁶ Mark Leonard, Catherine Stead ve Conrad Smewing, *Public Diplomacy*, 7.

³⁷Yezid Sayigh, “Reconstructing the Paradox: The Arab Nationalist Movement, Armed Struggle and Palestine 1951-1966,” *Middle East Journal* 45/4, (1991): 609.

³⁸Moshe Shemesh, “The Palestinian Society in the Wake of the 1948 War: From Social Fragmentation to Consolidation,” *Israel Studies* 9/1, (2021): 86.

³⁹Muhammad Y. Muslih, “Moderates and Rejectionists within the Palestine Liberation Organization,” *Middle East Journal* 30/2, (1976): 128.

yandan da "Filistin, Arap birliğine giden yoldur." söylemini temel ilke edindi.⁴⁰

Farklı fraksiyonlardaki Filistinli örgütler 1967'de FKÖ adlı şemsiye örgütte bir araya getirildiğinde, El Fetih FKÖ içindeki en büyük yapılanma oldu ve hem silahlı mücadeleyi sürdürdü, hem de İsrail ile yürütülen müzakerelerde FKÖ içindeki etkin karakteri ile yer aldı. Yaser Arafat da Filistin mücadelesinin sembolleşmiş ismi oldu. El Fetih, Filistin Ulusal Hükümeti kurulduktan sonra da parti-devlet bütünleşmesi dâhilinde Filistin halkının siyasal yaşamındaki önemini korudu.⁴¹

FKÖ İsrail'e karşı mücadele etmede kitle iletişim araçlarının kullanılmasının ne derece önemli olduğunun bilincindeydi ve bu yüzden daha 1964'de Kahire'den günlük üç saat yayın yapan "Filistin'in Sesi Radyosu"(Sawt Falasteen-Voice of Palestine) kuruldu. 1966'da Beyrut'ta haftalık yayınlanan Fetih (Fatah) gazetesini çıkartan El Fetih'in 1967'de "Fırtınanın Sesi" (Sawtal-Assifa-the Voice of the Storm) radyosu yayın hayatına başlarken, Filistinlilerin sahip olduğu radyo ağı genişlemiş ve Filistin Devriminin Sesi Radyosu (Sawt al thawra al felasteeniya-the Voice of Palestinian Revolution) da bu serüvene katılmıştır.⁴² Üstelik bu yıllarda diğer gruplarda bu iletişim araçlarını kullanır olmuştur. Örneğin; Halk Cephesi 1967'de Beyrut'ta "Amaç" (Alhafad-The Goal), 1968'de Amman'da "Kitleler" (Aljamaher-The Masses) isimli gazeteleri çıkartırken, El Fetih iki haftada bir Şam'da "Filistin Devrimi" (The Palestine Revolution) ve 1968'de Beyrut'ta "Şavaş" (Almaaraka-The Battle) gazetesini yayınlamaya başlamıştır. Bu grupların dışında 1968'de Halk Kurtuluş Cephesi Beyrut'ta aylık "Halk Kurtuluşu" (Annedal Ashabee-The Populer Struggle) isimli gazeteyi yayınlamaya başlamıştır. Görüldüğü gibi bu yıllarda Filistinli gruplar farklı Arap ülkelerinde yayıncılık faaliyetleri yürütmüştür.⁴³

Yayınlanan gazeteler ve dergiler aslında hep aynı amaca hizmet etmiştir: önce Filistin halkını, sonra diğer ülkelerdeki Arapları bu sorun ile nasıl mücadele edileceği hakkında bilinçlendirmek ve onları bu mücadelenin bir parçası olmaya ikna etmek. 1972'ye gelindiğinde FKÖ'nün öncülüğünde Filistinlilerin artık resmi bir haber ajansı vardır: Vefa (WAFA). Bu resmi

⁴⁰Michael Bröning, "Fatah: From Resistance Movement to Party of State," in *Political Parties in Palestine* (New York: Palgrave Macmillan, 2013), 58.

⁴¹Michael Bröning, "Fatah: From Resistance Movement to Party of State," 57.

⁴²Hatem El Zein ve Ali Abusalem, "The Use of Media by Militant Organisations in the Middle East: From Paper to Cyber," in *22nd AMIC (The Asian Media Information and Communication Centre)* (Indonesia, 2013), 3.

⁴³Hatem El Zein ve Ali Abusalem, "The Use of Media by Militant Organisations in the Middle East: From Paper to Cyber," 3.

haber ajansı ile birlikte Filistinliler medyayı kamu diplomasisi aracı olarak kullanmaya başlamıştır. Öte yandan kurulan Filistin Film Birimi (Palestine Film Unit) ile devrimle ilgili pek çok film çekilmiş ve çeşitli yerlere dağıtılmıştır. Kültür, siyasetin bir aracı olarak görülmüştür. Siyasal içerikli afişler, tiyatrolar ve filmler hazırlanmıştır.⁴⁴ Tüm bu çabalar meyvesini 1980'lerde vermeye başlamıştır.

8 Aralık 1987'de İsrail baskısına ve işgaline karşı sivil bir direniş hareketi olarak başlayan İntifada hareketleri Filistinlilerin sesini uluslararası kamuoyuna duyurmada başarılı olmuştur ancak eylemlere katılan on sekiz yaşından küçük çocuklar ve gençler olaylar esnasında İsrail askerlerinin orantısız güç kullanımı ile karşı karşıya kalmıştır. İntifada kelimesi Arapça "silkinmek, uyanmak" anlamına gelmektedir ve Filistinlilerin İsrail'in Batı şeria ve Gazze'deki işgallerini sona erdirmek amacıyla yaptıkları iki ayaklanma için kullanılmaktadır.⁴⁵ "Bir devlet ve bir kimlik istiyoruz!" sloganı ile başlayan gösteriler kısa sürede organize bir şekilde hareket eden ve siyasi bir gündemi olan yerel ayaklanmaya dönüşmüş, hazırlıksız yakalanan İsrail devleti ayaklanma Gazze'den Batı şeria kırsalına yayılınca, tutuklamalara ve şiddet kullanarak olayları bastırmaya başlamıştır.⁴⁶ İntifada hareketleri Filistin halkı için bir kamuoyu diplomasisi eylemine dönüşürken, Filistinli gençler bunun bedelini hayatı ile ödemiştir.

FKÖ Daimi Gözlemcisi Nabil Ramlawi, BM Örgütü İnsan Hakları Genel Sekreteri'ne bir mektup vererek, İsrail askerlerinin silahsız Filistinlilere ateş açtığını, kadınları, çocukları, erkekleri öldürdüğünü, bu esnada 1000'den fazla kişiği tutukladığını, camide ibadet eden Filistinlilere bile saldırıldığını ve hatta İsrail Savunma Bakanı İzak Rabin'in İsrail askerlerine "şiddet ve dayak" politikası uygulamaları emri vererek, göstericilerin kemiklerini kırma politikasını yürürlüğe koyduğunu ifade etmiştir. Gözlemci Ramlawi, İsrail askerlerinin on sekiz yaşından küçük gençlerin taş atmalarını engellemek için onları dövdüğünü, 200'den fazla Filistinlinin kollarının, bacaklarının ve kafataslarının İsrail askerleri tarafında kırıldığını vurgulamıştır. Ramlawi mektubunda başta yedi ve altı aylık hamile iki Filistinli kadının Cebeliye Kampı'nda İsrail askerleri tarafından dövüldüğünü ve iki kadınının da bebeklerini kaybetmelerini örnek olarak

⁴⁴Dina Matar, "PLO Cultural Activism: Mediating Liberation Aesthetics in Revolutionary Contexts," *Comparative Studies of South Asia, Africa and the Middle East* 38/2, (2018): 360.

⁴⁵Bader Araj, "Intifada", *Encyclopedia Britannica*, <https://www.britannica.com/topic/intifadah>, erişim: 27.04.2021.

⁴⁶Husain Jameel Bargouti, "Jeep versus Bare Feet: The Villages in the Intifada," in *Intifada: Palestine at the Crossroads*, ed. Roger Heacock Jamal R Nassar (New York: Praeger Publishers, 1990), 109-110.

göstermiştir. Bunun dışında Ramlawi, başka örnekler ile de ortaya attığı savlarını somut bir şekilde savunmuştur.⁴⁷ Dolayısıyla İntifada olaylarının yaşandığı süreç Filistin halkının derin insan hakları ihlalleri yaşadığı bir dönemeç olmuştur.

İntifada hareketlerinin yayılmasında 1 Ocak'ta kurulan ve yayın gücü yüksek olan Kudüs Filistinli Arap radyo istasyonunun (the al-Quds Palestinian Arab radio station) etkisi büyük olmuştur.⁴⁸ İntifada hareketleri esnasında yaşananlar uluslararası basına yansımaya başlamıştır ve böylelikle Filistinliler lehine olumlu bir kamuoyu oluşmuştur. Bunu fark eden FKÖ ve Yaser Arafat bu direniş eylemlerini bir kamu diplomasisi faaliyetine dönüştürmüştür. Bundan sonra Filistinliler kamu diplomasisini maruz kaldıkları şiddeti göstermek için kullanır olmuştur.

Filistin için mücadele yürüten bir diğer yapı, sivil toplum kuruluşlarıdır. Filistinli örgütler gibi Filistinli sivil toplum kuruluşları Filistin halkının yaşadıklarını uluslararası kamuoyuna duyurmaya başlamıştır. 1987'de Popüler Sanat Merkezi (Popular Art Centre-PAC), 1993'de içerisinde 135 Filistinli sivil toplum örgütünün olduğu Filistin STK'lar Ağı⁴⁹ (Palestinian NGO's Network) ve Abdül Muhsin El-Kattan Vakfı, 2000'de Filistin Bilgi Teknolojileri (Palestine Monitor) ve 2001'de Elektronik İntifada (The Electronic Intifada) kurularak, aktif kamu diplomasisi uygular olmuştur.

Öte yandan Filistin'de bireysel olarak kamu diplomasisi faaliyeti yürüten aktivistler de bulunmaktadır. Örneğin verdikleri eserler ile binlerce Filistinliyi arkalarından sürükleyen ve birer kültür elçisine dönüşen şair Mahmud Derviş⁵⁰ ve Fadwa Tugan⁵¹, yazar Gassan Kanafani⁵² ve Edward

⁴⁷United Nations Economic and Social Council, "Question of the Violation of Human Rights in the Occupied Arab Territories, Including Palestine," 1988, <https://unispal.un.org/DPA/DPR/unispal.nsf/5ba47a5c6cef541b802563e000493b8c/ebf372f7bac27c6b8525736f004c770b?OpenDocument>, erişim: 01.03.2021.

⁴⁸Kirsten Nakjavani Bookmiller ve Robert J. Bookmiller, "Palestinian Radio and the Intifada," *Journal of Palestine Studies* 19/4, (1990): 96.

⁴⁹ Bu yapının içerisinde bulunan STK'lardan bazıları şunlardır: Kudüs Hukuki Yardım ve İnsan Hakları Merkezi (Jerusalem Legal Aid and Human Rights Center-JLAC), Al-Haq, Uluslararası Çocukları Savunma Örgütü-Filistin (Defence for Children International-Palestine -DCIP), Addameer, Badil, Miftah-Küresel Diyalog ve Demokrasiyi Teşvik Etmeye Yönelik Filistin Girişimi.

⁵⁰Mahmud Derviş Filistin direniş edebiyatının önde gelen isimlerindedir. Şiirlerinde Filistin halkının çektiği acıları ve topraklarından çıkartılıp, çeşitli yerlere sürgün edilmesini anlatır. Bkz.:Şükran Fazlıoğlu, "Mahmud Derviş," *DİA*, Ek 2, (2019), 177.

⁵¹ Feminist şair Fadwa Tugan 1917'de Nablus'da doğdu. 1967 Savaşı'ndan sonra Tugan, İsrail Savunma Bakanı Moşe Dayan ve Mısır Cumhurbaşkanı Cemal Abdul Nasır arasındaki görüşmelerde arabulucu olarak görev yapmıştır. Şiirleri İsrail işgallerine karşı durumu

Said⁵³, ressam Süleyman Mansur⁵⁴, “cesur kız” olarak ünlenen Ahed Tamimi⁵⁵ ve şarkıcı Mohammad Jaber Abdul Rahman Assaf⁵⁶ en popüler Filistinli aktivistlerdir. Hatta Yaser Arafat’ın kendisi yıllarca boynuna taktığı Filistin şalı ile Filistin denilince akla gelen aktivist bir ikona dönüşmüştür.

Uluslararası çapta tanınırlığı olan isimler kamu diplomasisi politikaları izlemeye başlayınca, bu fiilleri ile aynı zamanda ünlü diplomasisine dönüşmektedir. Ünlü diplomasisi; uluslararası çapta tanınan kişilerin bir konuda uluslararası kamuoyunun farkındalığını arttırmak için gerçekleştirdikleri eylemler, diplomatik faaliyetlerdir.⁵⁷ BM İyi Niyet Elçileri ünlü diplomasisine verilebilecek en iyi örneklerdendir. ABD’de de ünlü

anlatmaktadır. FKÖ tarafından “Filistin’in büyük şairi” olarak kabul edilmiştir. Bkz.:“Palestinian Poet Fadwa Tuqan Dies,” *Aljazeera*, 2003, [https://www.paljourneys.org/en/biography/6580/fadwa-tuqan](https://www.aljazeera.com/news/2003/12/13/palestinian-poet-fadwa-tuqan-dies#:~:text=Born in 1917 to one,the renowned poet Ibrahim Tuqan. Başta FKÖ’den 1990 yılında aldığı Kudüs madalyası ve 1997 yılında aldığı edebiyat ödülü olmak üzere çok sayıda ödüle layık görülmüş bir kültür elçisidir. Bkz.: “Fadwa Tuqan,” <i>Palestinian Journeys</i>, 2003, <a href=), erişim: 26.02.2021.

⁵² Öykü ve roman yazarı olan Gassan Kanafani direniş edebiyatının önde gelen isimlerindedir. Öykülerinde Filistin tarihi yer alır. Bkz.:Yücel Kayıran, “Bir Direniş Edebiyatı: Gassan Kanafani’nin Filistin’i,” *Hürriyet Gazetesi*, 2020, <https://www.hurriyet.com.tr/kitap-sanat/bir-direnis-edebiyati-gassan-kanafaninin-filistinini-41667687>, erişim: 28.01.2021.

⁵³ 1935 Kudüs doğumlu Edward Said, Filistin’in bağımsızlığını savunmuş ve 1977’den 1991’e kadar sürgündeki Filistin Ulusal Konseyi’nin bağımsız üyesi olarak yer almıştır. Bkz.:Richard Bernstein, “Edward W. Said, Literary Critic and Advocate for Palestinian Independence, Dies at 67,” *The New York Times*, 2003, <https://www.nytimes.com/2003/09/26/arts/edward-w-said-literary-critic-advocate-for-palestinian-independence-dies-67.html>, erişim: 10.01.2021.

⁵⁴ Resimlerinde Filistin kimliğine vurgu yapan Süleyman Mansur 2019 yılında UNESCO Sharjah Arap Kültürü ödülünü kazanmıştır. Bkz.: “Suleiman Mansour (Palestine) and Silvia Alice Antibas (Brazil),” UNESCO, 2019, <https://en.unesco.org/prizes/sharjah/laureates?fbclid=IwAR0T3nsCtOhVzV6pEgFOaqnjuSQcgGk-tPHz-J1IeMYlwUF6pUhUw6sieN0#SHARJAH2019>, erişim: 21.01.2021.

⁵⁵ 11 yaşında olduğu halde kardeşini tutuklamaya çalışan İsrail askerlerine karşı gelmesi ile ünlenen Ahed Tamimi 2012 yılında İstanbul’da Hanzala Cesaret Ödülü’nü almıştır. 2017 yılında gözaltına alınan Tamimi, 8 ay tutuklu kaldıktan sonra serbest bırakılmıştır. Tamimi bir çocuk tutuklu olduğu için dikkat çeken ve uluslararası basın tarafından hikâyesi takip edilen bir aktiviste dönüşmüştür. Bkz.:“Filistin’in Cesur Kızı Ahed Tamimi Kimdir?,” *Hürriyet Gazetesi*, 2018, <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/ahed-tamimi-kimdir-40911853>, erişim: 15.02.2021.

⁵⁶ 2013 yılında “Arab Idol” isimli yetenek yarışmasını kazanan Filistinli mülteci Assaf aynı zamanda UNRWA (Birleşmiş Milletler Filistinli Mülteciler Ajansı) İyi Niyet Elçisi’dir. Bkz.:Marwa Hamad, “Mohammad Assaf Axes Show Due to Gaza Conflict,” *Gulf News*, 2014, <https://gulfnews.com/entertainment/pinoy-celebs/mohammad-assaf-axes-show-due-to-gaza-conflict-1.1371451>, erişim: 12.02.2021. Körfez İş Dünyası (Gulf Business) dergisine göre 2019 yılında en güçlü 100 Arap listesinde Assaf 81. sıradadır. Bkz.:“Top 100 Most Powerful Arabs 2019,” *Gulf Business*, 2020, <https://gulfbusiness.com/lists/top-100-powerful-arabs-2019/>, erişim: 03.03.2021.

⁵⁷ Ali Şevket Ovalı, “Türkiye-ABD İlişkilerinde Twitter Diplomasisi”, 27.

diplomasisinden sıklıkla yararlanan bir diğer ülkedir. Örneğin Darfur Krizi ülkenin önem verdiği sorunlardan birisidir ve aktör George Clooney, bu krize dikkat çekmeye çalışan eylemlerde bulunmuştur. Bunun dışında ABD'nin Roma Büyükelçiliği 2011 yılında Lady Gaga isimli şarkıcının Roma'da sahne alarak, onun LGBT haklarının geliştirilmesi hususunda dikkat çekmesini sağlamıştır.⁵⁸ Aynı şekilde Ermeni kökenli Amerikalı Kim Kardeşyan, dünyada Twitter takipçi sayısı ile on dördüncü sırada olan haliyle, sözde Ermeni soykırımı hakkında uluslararası kamuoyu oluşturabilmek için faaliyetler yürütmektedir.⁵⁹

Sosyal medyada milyonlarca takipçisi olan ünlüler, diplomatların sahip olamadıkları bir altyapıya sahip olduklarından diplomatlar ile halklar arasında aracı vazifesi görmeye başladılar. Böylelikle sporcu, şarkıcı ya da aktörler gibi milyonlarca takipçiye sahip olan ünlü kişiler, eşitsizlikle mücadele, sosyal adaletin tesisi gibi evrensel konularda⁶⁰ ya da Kim Kardeşyan örneğinde görüldüğü üzere münferit alanlarda ünlü diplomasisi yöntemi ile algı oluşturmaya çalıştılar. Dijital diplomasi geliştikçe ünlü diplomasisi daha da önem kazandı. Filistinli ünlüler de bu sürecin bir parçası haline geldi.

Sonuç olarak yıllarca farklı paydaşlar kamu diplomasisi sürecinin bir parçası olmuşsa da Filistin 29 Kasım 2012'de BM Örgütü'nde gözlemci devlet statüsü kazanabilmiş ve bu sayede birkaç devlet Filistin temsilciliklerini elçilik seviyesine yükseltmiştir.⁶¹ Filistin'in diplomasi alanında en büyük sorunu Dışişleri Bakanlığı'nın ve elçiliklerinin sınırlı bir etkiye sahip olmasıdır. Filistinlilerin kamu diplomasisini farklı paydaşlar ile icra etmeleri aslında Nye'nin;⁶² "Bilgi çağında devlet dışı aktörlerin de yumuşak gücü artacaktır." söylemine de uygundur.

⁵⁸The National Museum of American Diplomacy, "How Do Celebrities Contribute to Diplomacy?", <https://diplomacy.state.gov/diplomacy/how-do-celebrities-contribute-to-diplomacy/>, erişim: 27.04.2021.

⁵⁹Mohy Dean Tabbara, "Celebrities: An Evolving Class of Diplomats", *NATO Association of Canada*, (2015), <https://natoassociation.ca/celebrities-an-evolving-class-of-diplomats/>. erişim: 26.04.2021.

⁶⁰Marc Owen Jones, "Nation Branding and Celebrity Diplomacy in Bahrain", *Celebrity Studies* 8/2, (2017): 325.

⁶¹Samir Awad, "Public Diplomacy and the Question of Palestine," *International Humanities Studies* 2/3, (2015): 23-24.

⁶²Joseph S. Nye, *Yumuşak Güç*, 141.

3. Hanan Aşravi: Politik Kariyeri ve Bir Siyasal İkona Dönüşmesi

“Kariyerimdeki en heyecan verici an Madrid’deki görüşmelerinin başlangıcıydı.Çünkü o zamanlar anlatacak bir hikâyemiz ve verecek bir mesajımız vardı ve dünyanın dikkatini çekmiştik. Filistin ekibi için Madrid konuşmasını yazdığımında ve bunu dünya önünde sunduğumuzda ilk kez bir dinleyici kazandığımızı, bir tür kamusal meşruluğumuzun olduğunu ve başkaları tarafından çarpıtılmamış otantik insani bir öyküsü olan bir halk olarak dünyanın aklına girdiğimizi hissettim.”Hanan Ařravi⁶³

Hanan Aşravi Filistin halkı adına mücadele veren bir aktivist, siyasetçi ve aynı zamanda bir akademisyendir. 1946’da Ramallah’da doğan Aşravi’nin babası Davut Mikail, Filistin Kurtuluş Örgütü’nün (FKÖ) kurucularındandır. Hanan Aşravi’nin çocukluğu İsrail devletinin kurulması nedeniyle oluşan sancılı bir yaşandığı bir döneme denk gelmiştir. Aşravi ailesi Hıristiyan’dır ancak Hanan Aşravi Filistin meselesine dinler üstü bakmakta ve İslamofobiye karşı çıkmaktadır.⁶⁴

1967’de Altı Gün Savaşları yaşanırken Aşravi Lübnan’da bulunan Amerikan Üniversitesi’nde eğitim almaktadır. Filistin mülteci kamplarının kazılmasında aktif görev alan Aşravi’nin yaşadıkları ve gördükleri onun Filistin-İsrail meselesine bakışını ve yaklaşımını etkilemiştir. 1973’de topraklarına, Batı Şeria’ya dönen Aşravi Birinci İntifada olayları esnasında bir Amerikan televizyon kanalına yaşananları Filistinlilerin gözünden aktarmış ve bu andan itibaren de gazetecilerin yanı sıra FKÖ’nün de dikkatini çekmiştir.⁶⁵ 1988 ile 1993 yılları arasında Diplomatik Komite ve İntifada Siyasi Komitesi üyesi olan Hanan Aşravi, 1991 yılında Madrid’de yapılan Ortadoğu Barış Konferansı’nda Filistin’in resmi sözcüsü ve komitenin tek kadın üyesi olarak yer almıştır.⁶⁶

Filistin Ulusal Konseyi’ne seçilen ilk kadın milletvekili de olan Hanan Aşravi, 1996-1998 yılları arasında Yaser Arafat hükümetinde Yüksek Öğretim ve Araştırma Bakanı olarak görev almıştır. 2001 yılına geldiğinde ise Aşravi Arap Ligi’nin ilk bilgi ve kamu politikası komiseri olarak

⁶³BBC World Service, “Women In Power: Hanan Ashrawi,” 1998, https://www.bbc.co.uk/worldservice/people/features/wiwp/statcon/ashrawi_pro14.shtml. erişim: 9.02.2021.

⁶⁴BBC World Service, erişim 9.02.2021.

⁶⁵BBC World Service, erişim: 9.02.2021.

⁶⁶Mariam Barghouti, “Be Courageous, Be Daring in the Pursuit of Right,” 2020, <https://ps.boell.org/en/2020/10/20/be-courageous-be-daring-pursuit-right>, erişim: 17.01.2021.

atanmıştır.⁶⁷ Aşravi, 2005 yılında eski Maliye Bakanı Salam Fayyad ile birlikte Hamas ve El Fetih dışında bir seçenek olarak kurulan Üçüncü Yol Partisi'nde yer almış ve 2006 yılında yapılan seçimlerde partileri pek bir başarı gösterememesine rağmen hem Aşravi, hem de Fayyad Yasama Konseyi'ne girebilmeyi başarmıştır. 2009 yılına gelindiğinde Aşravi FKÖ Yürütme Komitesi üyesi ve Kültür ve Enformasyon Dairesi Başkanı olduğunda, Filistin tarihinde ilk defa bir kadın bu pozisyona yükselebilmıştır⁶⁸. Bunun dışında Aşravi Filistin mücadelesini duyurabilmek için Bağımsız İnsan Hakları Komisyonu (Independent Commission for Human Rights), Küresel Diyalog ve Demokrasiyi Destekleme Filistin Girişimi (The Palestinian Initiative for the Promotion of Global Dialogue and Democracy-MIFTAH) ve Hesap Verebilirlik ve Bütünlük Koalisyonu (the Coalition for Accountability and Integrity-AMAN) gibi önemli sivil toplum kuruluşlarının kurucusudur.⁶⁹

Hanan Aşravi Filistin halkı için mücadelenin sadece geleneksel diplomasi yöntemleri ile yürütülemeyeceğinin farkında olarak FKÖ'nün Kamu Diplomasisi ve Politikası Dairesi Başkanı olmuştur⁷⁰. Aralık 2020'de ise Aşravi FKÖ'nün Yürütme Komitesi üyeliğinden istifa etmiş ancak örgütün sözcüsü olmaya devam etmiştir.⁷¹ Aşravi'nin bu politik kariyeri onun neden ünlü diplomasisine bir örnek olarak da görülebileceğini göstermektedir. Aşravi bir Twitter kullanıcısıdır ve o sürece sadece politik kimliği ile entegre olmamakta, aynı zamanda Twitter'ı dijital diplomasi aracı olarak kullanmaktadır.

⁶⁷"Hanan Ashrawi," *Encyclopedia Britannica*, 2021, <https://www.britannica.com/biography/Hanan-Ashrawi>, erişim: 10.03.2021.

⁶⁸"Hanan Ashrawi."

⁶⁹Birseit University, "Hanan Ashrawi," 2021, <https://www.birzeit.edu/en/biography/dr-hanan-ashrawi>, erişim: 02.03.2021.

⁷⁰The Palestine Liberation Organization Department of Public Diplomacy and Policy, "Head of the PLO-DPPD: Dr. Hanan Ashrawi," 2021, <http://www.dci.plo.ps/en/article/5227/About-DCI>, erişim: 28.01.2021.

⁷¹Salam Abu Sharar, "Exclusive: Hanan Ashrawi Spells out Reasons for Stepping Down," Anadolu Ajansı, 2021, <https://www.aa.com.tr/en/middle-east/exclusive-hanan-ashrawi-spells-out-reasons-for-stepping-down/2103995>, erişim: 8.03.2021. Aaron Boxerman, "Longtime Palestinian Official Hanan Ashrawi Resigns," The Times of Israel, 2020, <https://www.timesofisrael.com/longtime-palestinian-official-hanan-ashrawi-resigns/>, erişim: 15.02.2021.

4. Aşravi'nin Twitter Üzerinden Yürüttüğü Kamu Diplomasisi Faaliyetleri

Hanan Aşravi 18 Eylül 2018'de Twitter'da "@DrHananAshrawi" kullanıcı adıyla bir hesap açmıştır ve kendisinin 10 Mart 2021 itibariyle 44.9bin takipçisi bulunmaktadır. Hesabın açıldığı 2018 yılından belirtilen tarihe kadar Aşravi toplamda 1780 tweet, günde ise ortalama olarak 1.96 tweet atmıştır.⁷² Aşravi'nin attığı tweetlerin retweet edilme yani diğer kullanıcılar tarafından paylaşılma sıklığı %65.92'dir.⁷³ Bu rakamsal veri de onun görüşlerinin diğer kişiler tarafından paylaşıldığını ve yürüttüğü faaliyetlerin bir etkisi olduğunu göstermektedir. Aşravi, bir sosyal medya kuruluğu olan Twitter'ı Filistin mücadelesini kitlelere anlatmada aracı bir kurum olarak görmüştür. Bu nedenle onun buradan yaptığı paylaşımların içeriğine bakmak anlamlı olmaktadır. Aşravi'nin yaptığı paylaşımlar genel tematik başlıklar olarak şu şekilde kategorize edilebilmektedir: Öncelikle Aşravi İsrail'in Filistin yerleşim birimlerine yaptığı müdahalelere itiraz etmekte ve İsrail'in Filistin halkı nezdinde işlediği suçlara dikkat çekmeye çalışmaktadır. Bunun dışında Filistin ile ilgili güncel bir gelişme yaşandığında Aşravi görüşlerini beyan etmek için Twitter'ı kullanmaktadır. Örneğin ABD'nin UNWRA'ya (BM Yakın Doğu'daki Filistinli Mültecilere Yardım ve Bayındırlık Ajansı-The United Nations Relief and Works Agency for Palestine Refugees in the Near East) yaptığı yardımları keseceğini açıklaması, Başkan Trump'ın Yüzyılın Antlaşması olarak öne sürdüğü barış planı ve İsrail'in Gazze operasyonlarının Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin (UCM) gündemine getirilerek, savaş suçu işlemekten soruşturulması için başvuru yapılması gibi. Onun dışında Aşravi, Filistin ile olan diplomatik temsilciliğini daha yüksek seviyeye taşıyan ülkelere de Twitter üzerinden teşekkür etmektedir. Aşağıda yer alan tablo Aşravi'nin Twitter'da sıklıkla kullandığı kelimeleri ve hangi konulara dikkat çekmeye çalıştığını sayısal olarak göstermektedir.⁷⁴

⁷² Bu bilgiler twitonomy adlı internet sitesinden 10 Mart 2021'de alınmıştır. Çalışmanın güncelliğini koruması için Aşravi'nin hesap açtığı 18 Eylül 2018'den 10 Mart 2021'e kadar olan tüm tweetleri çalışmaya dâhil edilmiştir.

⁷³ <https://www.twitonomy.com/profile.php?sn=DrHananAshrawi>, erişim: 24.04.2021.

⁷⁴ Çalışmada Aşravi'nin paylaşım yaptığı konular tematik başlıklar oluşturularak analiz edilmeye çalışılmıştır. Bu yazara özgü bir yorumlama biçimidir. Bir başka araştırıcı farklı başlıklar da oluşturabilir. Çalışmada tematik başlıklar o konunun paylaşım sıklığına bakılarak düzenlenmiştir. Bu tabloda yer alan kelimeler de Aşravi'nin paylaşımlarında en sık kullandığı kelimelerdir. Bu tabloda veri olarak en az Ayrılıkçı duvar kelimesinin kullanıldığı görülmektedir. Bu kelime yine de tabloya konulmuştur çünkü Batı Şeria duvarını kastetmek için kullanılan kelimeler arasındadır.

Tablo 1: Aşravi'nin Tweetlerinde Sıklıkla Kullandığı Kelimeler

Kelimeler	Tekrarlanma Sayısı
Tanuma (recognition)	11
Etnik temizlik (ethnicleansing)	23
Adaletsizlik (injustice)	24
İşgal (occupy)	14
Kasten insan öldürme (murder)	32
Masum (innocent)	11
Ahlaki (moral)	23
Çocuklar (children)	56
Özgürlük (freedom)	54
Dayanışma (solidarity)	41
Suç (crime)	170
Hedef (target)	22
Irkçılık (racism)	32
Direnme (resist)	15
Cesaret (Courage)	65
Cezasız kalma (impunity)	50
Yerleşimci terörizmi (settlerterrorism)	5
Terör-terörizm (terror-terrorism)	37
Ayrımcılık (discrimination)	10
Geri dönme (return)	11
Ayrılkçı duvar (apartheid Wall)	2
Ayrılkçılık (apartheid)	30
UNWRA	16
AIPAC-ABD'de bulunan Yahudi lobisi	15
Lobicilik (lobby)	11
BAE (UAE)	20

Tablo 1'de görüldüğü üzere Aşravi en çok olumsuz içeriğe sahip suç, terör, ayrılkçılık ve kasten insan öldürme gibi kelimeleri tweetlerinde kullanmaktadır. Ancak Aşravi bunların yanı sıra Filistinliler için umut verici ve olumlu içeriğe sahip özgürlük, dayanışma, direnme ve geri dönme gibi kelimelere de yer vermektedir. Aşravi özellikle Filistinli çocukların maruz kaldıkları şiddete dikkat çekmeye çabalamaktadır. Aşravi, İsrail'in karşıt yöndeki ithamlarına rağmen asıl suçlu tarafın İsrail olduğunu göstermeye çalışmaktadır.

Tablo 2: Aşravi'nin Tweetlerinde En Çok Yer Verdiği Liderler ve Bürokratlar

Kişiler	Görevleri	Tweetlerde Kullanılma Sayısı
Donald Trump	ABD Başkanı	88
Joe Biden	ABD Başkanı	13
Benjamin Netanyahu	İsrail Başbakanı	42
Mike Pompeo	ABD 70. Dışişleri Bakanı	25
AntonyBlinken	ABD 71. Dışişleri Bakanı	5
JaredKushner	Başkan Trump'ın Danışmanı ve damadı	16
David M. Friedman	ABD'nin İsrail Büyükelçisi	5
Lara Friedman	Ortadoğu Barış Vakfı Başkanı	31

Tablo 2’den anlaşıldığı üzere Aşravi tweetlerinde en çok Başkan Trump ve onun liderliği zamanında görev alan ABD’li bürokratları eleştirmektedir. Joe Biden Ocak 2021’de göreve geldiğinden, araştırma kapsamına alınan zaman aralığında çok az bir sreye dâhil olmuş ve onunla ilgili paylaşım sayısı nispeten az gibi gözükmüştür. Ancak Aşravi, Başkan Biden ve ekibinin de Filistin politikasını eleştirmektedir.

Tablo 3: Aşravi’nin En Çok Tweet Attığı Başlıklar/Etiketler

Başlıklar/Etiketler	Tweetlerde Kullanılma Sayısı
#IsraeliCrimes (İsrail suçları)	51
#IsraeliOccupation (İsrail işgali)	18
#WarCrime (Savaş suçu)	2
#FreePalestine (Filistin’i zgr bırakın)	71
#RecognisePalestine (Filistin’i tanıyın)	1
#CollectivePunishment (Toplu cezalandırma)	1
#Israel (İsrail)	8
#Jerusalem (Kudüs)	6
#PalestinianLivesMatter (Filistinlilerin hayatı önemlidir)	1
#accountability (hesap verebilirlik)	7

Tablo 3’de ortaya konulduğu üzere Aşravi Twitter’da açılan etiketlerde en çok Filistin’i zgr bırakın, İsrail suçları ve İsrail işgali ile ilgili olanlar konularda yorum yapmayı tercih etmektedir.

Tablo 4: Aşravi’nin Twitter’ı Daha Fazla Kullandığı Günler ve Nedenleri

Tarih	Atılan Tweet Sayısı	Neden	Tweetlerin İçeriği
20 Ocak 2019	9	İsrail Başbakanı Benjamin Netanyahu’nun Ulusal Güvenlik Konseyi’nin Kudüs’teki UNRWA varlığını sona erdirmeye planını onaylayan karar alması.	FK Yürütme Komitesi yesi Aşravi bu konu hakkında bir açıklama yaparak Başkan Trump’ın İsrail’in destekçisi olduğunu söylemiş ve açıklamanın içeriği Twitter’da da paylaşılmıştır. ⁷⁵
8 şubat 2019	8	Başkan Trump’ın “Kadınların Küresel Gelişimini ve Refahını Teşvik Etme Anlaşması” imzalaması.	Aşravi, Başkan Trump’ı aktif bir kadın düşmanı olmakla itham etmekte ve ABD’yi İsrail işgallerini desteklemeye son vermeye davet etmektedir.
23 Mart 2019	7	Başkan Trump’ın Golan Tepeleri’ni İsrail toprağı olarak tanıyacaklarını	Aşravi 21-23 Mart arası süreçte attığı tweetlerde bu

⁷⁵“January 20, 2019: Dr. Ashrawi: Trump Administration Is Israel’s Partner in Targeting UNRWA and Palestinian Refugees,” The Palestine Liberation Organization Department of Public Diplomacy&Policy, 2019, <http://www.dci.plo.ps/en/article/11525/January-20,-2019-Dr-Ashrawi-Trump-administration-is-Israel-s-partner-in-targeting-UNRWA-and-Palestinian-refugees->, erişim: 28.01.2021.

		açıklaması.	konuya olan itirazlarını dile getirmiştir.
13 Mayıs 2019	7	Aşravi'nin ABD vize başvurusunun reddedilmesi.	Aşravi bunun üzerine hem bugün hem de 18 Mayıs'ta kendisini tanıtmış ve gerekçe gösterilmeksizin yapılan bu duruma itirazlarını sıralamıştır.
31 Temmuz 2020	8	Hanan Aşravi'nin kendisi gibi Filistin haklarını savunan bir aktivist olan kızı Zeina Aşravi Hutchison'ın ABD'de yaşayan Filistinliler olarak Washington Post gazetesi ile röportaj yapması	Aşravi gün boyu attığı tweetlerde ABD ve İsrail'de yaşayan Filistinlilerin susturulmalarını gerektiğini yazmaktadır.
13 Ağustos 2020	13	İsrail ile BAE arasında yapılan normalleşme anlaşmasının imzalanması. Aynı gün BAE Silahlı Kuvvetleri Başkomutan Yardımcısı Mohamed bin Zayed Al Nahyan, resmi Twitter hesabından Başkan Trump ve Başbakan Netanyahu ile telefon görüşmesi yaptığını İsrail'in Filistin topraklarını ilhakı durduracağını açıkladığı bir tweet atmıştır.	Aşravi bu anlaşmaya olan itirazlarını dile getirmiştir. Aşravi, Mohamed bin Zayed Al Nahyan'a sert ifadeler ile karşı çıkmıştır.

Aşravi'nin Twitter hesabını en çok hangi durumlarda kullanma ihtiyacı duyduğunu Tablo 4 göstermektedir. Aşravi, Filistin'in haksızlığa uğradığını düşündüğü zamanlarda halkın haklılığını savunabilmek ve sesini duyurabilmek için Twitter'ı kullanmaktadır.

Aşravi'nin Twitter hesabı içerik açısından detaylı olarak incelenecek olursa, kullanıcı hesabını açtıktan sonra 19 Eylül'de attığı ilk tweette Aşravi şöyle demektedir: "Birkaç parlak umut: Poca, McGovern, Lee, McCollum, Grijalva ve Jayapal: Trump'ın Filistin halkına ve barışın koşullarına yönelik yaptığı yıkıcı ve cezalandırıcı önlemlere meydan okuyan mesajınız için teşekkür ederiz." Aynı gün attığı ikinci twitte ise Aşravi; "Trump'tan UNWRA'ya ve Filistinli mültecilere yönelik aldığı karalama kararını iptal etmesini isteyen Senatörlere teşekkür ederiz." demektedir. Öncelikle Başkan Trump ülkesinin UNWRA'ya sağladığı maddi yardımları azaltmış, 31 Ağustos 2018'de ise ABD Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Heather Nauert yaptığı açıklamada bundan sonra bu kuruma yaptıkları mali yardımları tamamen durduracaklarını açıklamıştır.⁷⁶Bu karar Filistin ekonomisinin ağır darbe

⁷⁶"ABD, UNWRA'ya Mali Yardımları Tamamen Kesiyor," Anadolu Ajansı, 2018, <https://www.aa.com.tr/dunya/abd-unrwaya-mali-yardimlari-tamamen-kesiyor/1243693>, erişim: 08.02.2021.

alması anlamına geleceği için Aşravi, Twitter'dan ilk bu konuya dikkat çekmek istemiştir. Sonraki tweetlerinde de bu konuya değinmiştir.

3 Ekim 2018'de Aşravi, ABD'de 146 kongre üyesinin dönemin Dışışleri Bakanı Mike Pompeo'ya bir mektup yazarak UNWRA'ya ilişkin alınan kararın yürürlükten kaldırılmasını istedikleri bilgisini paylaşmıştır. Aşravi'ye göre bu eylem ülkenin Yahudi lobisinin etkisinden sıyrılmak gibi çok önemli bir iştir ve bu yüzden Aşravi tweetin sonuna "Cesaret!" yazmıştır. Öte yandan AB üyesi ülkeler de ABD'nin bu kararına tamamen karşı çıkmaktadır. Örneğin 2 Ekim 2018'de yapılan Genel Kurul tartışmasında Avrupa Komiseri Johannes Hahn, AB'nin UNWRA'nın destekçisi olmaya devam edeceğini söylemiş ve hatta AB'nin ajans için ek fon tahsis edeceğine değinmiştir.⁷⁷

Aşravi, Twitter'da 25 Ekim 2018'de attığı bir tweette AB Parlamentosu'nun UNWRA için finansman arttırma kararı alması gibi olumlu bir karardan bahsetmektedir ancak dikkat çekmek istediği husus bu karar İsrail'in nasıl tepki verdiğidir.İsrail tam da bu gelişmenin ardından Kıpti Hıristiyan din adamlarına şiddet uygulamaya başlamış ve hatta bir papazı tutuklamıştır. Aşravi de bu bilgileri paylaşmaktadır. Aşravi tweetinde bir de ABD'nin İsrail Büyükelçisi David M. Friedman'ın şu sözlerine yer vermiştir: "Ben İsrail'i savunmaktan pişmanlık duymayan bir sağcıyım!". Aşravi, onun bu sözlerini paylaşarak ABD'nin İsrail'e ne boyutta destek olduğunu göstermek istemiştir. Büyükelçi Friedman Yahudi asıllıdır ve bu görüşünü Tel Aviv'de düzenlenen Kuzey Amerika Yahudi Federasyonu Genel Kurulu'nda yaptığı konuşma esnasında dile getirmiştir.⁷⁸ Aşravi ABD'nin Filistin-İsrail sorununda tarafsız olmadığını göstermek ve her koşulda İsrail'i desteklediğini belirtmek için bu paylaşımı yapmıştır.

Aşravi Twitter'dan Filistin'in daha çok devlet tarafından tanınması için de faaliyetlerde bulunmuştur. Örneğin Aşravi 21 Eylül 2018'de bir tweet atarak; "Filistin halkı İspanya'nın Filistin Devleti'ni tanınmasını dört gözle bekliyor ve bu yüzden İspanya Dışışleri Bakanı Josep Borrell'e tanınma için yaptığı çabalardan ötürü minnettar." demiştir.

⁷⁷"Unrwa: MEPs Debate US Decision to Cut Funding for UN Agency for Palestinian Refugees," European Parliament News, 2018, <https://www.europarl.europa.eu/news/en/headlines/world/20180927STO14536/unrwa-meps-debate-us-decision-to-cut-funding-for-un-agency>, erişim: 20.02.2021.

⁷⁸"US Ambassador: I'm an 'Unapologetic Right-Wing Defender of Israel,'" Middle East Monitor, 2018, <https://www.middleeastmonitor.com/20181025-us-ambassador-im-an-unapologetic-right-wing-defender-of-israel/>, erişim: 22.01.2021.

Aşravi Twitter'dan yerleşim yerleri sorununa da dikkat çekmek istemiştir. Örneğin, 5 Eylül 2018'e gelindiğinde İsrail Yüksek Mahkemesi, Batı Şeria'daki bir Filistin köyü olan Han el-Ahmar köyünün yıkılmasına ilişkin olarak yapılan itirazları reddetmiştir. Bu durumun sebebi olarak da köyün iki Yahudi yerleşim yeri arasında kalması gerekçe olarak gösterilmiştir. Yaklaşık 180 kişinin yaşadığı köyde İsrail Filistinlilerin izinsiz inşaat yaptıklarını belirtirken, Filistinliler İsrail makamlarının zaten kendilerine bu yönde bir izin vermemelerinin bu kargaşaya sebep olduğunu ifade etmişlerdir. Dahası İsrail 1967 Savaşı ile işgal ettiği bu toprakları Filistinlilere ait bir yerleşim yeri olarak tanımadığı için bölgeye su ve elektrik hizmeti vermemektedir. BM Örgütü ise İsrail'in bu tür yıkımlar yapmasının yasa dışı olduğunu söylemektedir. Ancak İsrail, Yüksek Mahkemenin kararına istinaden köydeki yerleşim alanlarının yıkılacağını duyurmuştur.⁷⁹ 23 Eylül 2018'de Aşravi attığı tweette burada olanları "etnik temizlik" olarak nitelendirmiştir. Aşravi Filistin halkına bu köyde yaşanan haksızlığa karşı durmaları yönünde de bir çağrı yapmıştır.⁸⁰

Aşravi'nin dikkat çekmek istediği bir diğer konu Başkan Trump döneminde ABD'nin aldığı İsrail yanlısı kararlardır. Örneğin Başkan Trump 6 Aralık 2017'de Kudüs'ü İsrail'in başkenti olarak tanıdıklarını açıklamış ve 14 Mayıs 2018'de ise büyükelçiliğin taşınma işlemi başlatılmıştır.⁸¹ 25 Eylül 2018'de BM Genel Kurulu 73. Toplantısında Başkan Trump bir konuşma yapmış ve ABD Büyükelçiliğinin İsrail'in başkentine, Kudüs'e taşındığı ifadesini kullanmıştır.⁸² Aşravi, Başkan Trump'ın bu konuşmasını Twitter'da şu şekilde eleştirmiştir: "BM'de Trump: tek taraflılığın, izolasyonculuğun ve basit zorbalığın yüzeysel savunması. Büyükelçiliğin yasadışı olarak Kudüs'e taşınması ve İnsan Hakları Konseyi'nden ayrılmasıyla övünen Trump,

⁷⁹"Khan Al-Ahmar: Israel Court Approves Demolition of Bedouin Village," BBC NEWS, 2018, <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-45420915>, erişim: 20.02.2021. Bu köy Doğu Kudüs'ü Batı Şeria'ya bağlayan alan olduğu için hem Filistinliler hem de İsrail için stratejik bir noktadır. Bu konu sonraki yıllarda da medya manşetlerine taşınmıştır. Bkz.: Ramona Wadi, "Israel Poised to Demolish the Palestinian Village of Khan Al-Ahmar," Inside Arabia, 2020, <https://insidearabia.com/israel-poised-to-demolish-the-palestinian-village-of-khan-al-ahmar/>, erişim: 22.01.2021.

⁸⁰Aşravi bu konu hakkında daha sonraki zamanlarda da tweet atmıştır. Örneğin: 30 Eylül 2018'de attığı tweette Aşravi İsrail'i ırkçı olmakla itham etmiş ve "Han Al-Ahmar diren!" demiştir.

⁸¹Mehmet Can Kömürcü, "ABD Büyükelçiliği Kudüs'e Yaşınıyor," *Milliyet Gazetesi*, 2018, <https://www.milliyet.com.tr/abd-buyukelciligi-kudus-e-tasiniyor-molatik-7955/>, erişim: 20.01.2021.

⁸²"September 25, 2018: Address at the 73rd Session of the United Nations General Assembly," Miller Center, 2018, <https://millercenter.org/the-presidency/presidential-speeches/september-25-2018-address-73rd-session-united-nations-general>, erişim: 28.01.2021.

kürsüden küresel sisteme küstah bir saldırı başlattı! Küçümseyen cehalet: çifte kusur." Aşravi aynı gün attığı bir başka tweette ise 36 diplomat ile BM Genel Kurulu'nda Filistin'in BM Örgütü'ndeki pozisyon değişikliğini, İsrail'in yarattığı gerginlikleri ve ABD'nin Filistin'e ve barışa yönelik yaptığı saldırıları görüştüklerini ifade etmiştir. Böylelikle Aşravi, Filistin halkının BM Örgütü'nde yalnız olmadığını, onu destekleyen diplomatlar olduğunu göstermek istemiştir.

26 Eylül 2018'de Aşravi attığı bir tweet ile İngiliz İşçi Partisi'ne İsrail'e silah satışını dondurma kararı alınmasına yönelik çabaları ve Filistin ile dayanışma içerisinde olmalarından dolayı teşekkür etmiştir. Aynı şekilde 25 Eylül 2019'da da Aşravi İngiliz İşçi Partisi'ne uluslararası insan hakları yasalarına uymadığı takdirde İngiltere'nin İsrail ile ticareti durdurabileceği yönündeki önerenin lehinde oy kullandıkları için teşekkür etmiştir. Aşravi, İngiltere ile ABD arasında güçlü bağlar olsa da İngiliz İşçi Partisi'nin Filistinlilerin yanında olduğunu duyurmak istemiştir.

Öte yandan Aşravi, Başkan Trump'ın "Yüzyılın Antlaşması" olarak nitelenen Filistin-İsrail barış planına ilişkin görüşlerini Twitter hesabından açıklamıştır. Aşravi 27 Eylül 2018'de attığı tweette hem ABD Başkanı'nun resmi Twitter hesabını yazısında etiketlemiş, hem de bu planın Filistinliler için kabul edilemezliğini şu sözleri ile beyan etmiştir; "Tek devletli/iki devletli/her neyse" politika değildir! Aşırılık yanlısı Siyonist evanjelikleri, bağışçıları (Adelson ve diğerleri gibi), lobicileri (AIPAC, vb.) ve Netanyahu'yu kötülüğe teşvik etmek tehlikeli bir politikadır! Filistinliler, Kudüs ve mültecilere karşı alınan yasadışı tek taraflı önlemler barışı yok ediyor."

29 Eylül 2018'de ise Aşravi ABD'nin İsrail yanlısı kararlarına karşı Filistin'e destek açıklamaları yapan Kuveyt, AB, Almanya, Norveç, Fransa, Belçika ve İrlanda'ya Twitter hesabından teşekkür etmiş ve "Filistin'in gerçek dostları var." demiştir. 22 Ocak 2020'de ise Aşravi; "Slovenya'nın Filistin'i tanıma vakti geldi." şeklinde bir tweet atmıştır.

Aşravi, tweetlerinde İsrail Savunma Güçleri'nin (İSG) orantısız müdahale şekilleri nedeniyle hayatını kaybeden ya da yaralanan Filistinli genç ve çocuklara da dikkat çekmektedir. Örneğin Aşravi 29 Eylül 2018'de bir tweet atarak; "Dün yedi masum Filistinli çocuk ve gencin (12-24 yaş) İsrail askerleri tarafından öldürölmesinin yasını tutuyoruz. Ahlaki öfke veya devam eden bu tür korkunç suçların kınanması nerede? Uluslararası Ceza Mahkemesi (UCM), İsrail'in cezazırlığını sona erdirmek için acilen harekete geçmelidir." diyerek, bu konuyu da gündeme getirmeye çalışmıştır. Benzer şekilde Aşravi 9 Kasım 2018'de paylaştığı tweette İsrail askerlerinin bir

tehdit olarak gördükleri 8 yaşındaki Ömer Ebu Ayyaş'ı tutuklamaya çalışmalarına değinmiştir. "Cesur ve korkusuz ordu, çocuklarımıza galip geldi!" diyen Aşravi, silahlı ve tam teçhizat sahibi İsrail askerlerinin sıradan Filistinli çocuklardan duyduğu tehdit algısının ne boyutta olduğunu göstermek istemiştir.

20 Aralık 2018'de Aşravi İsrail'in 2 Filistinli çocuğu öldürdüğünü vurgulamış ve İsrail bu konuyu örtbas etmeden UCM'nin İsrail askerlerinin işlediği suçlarla ilgili soruşturma başlatması gerektiğine değinmiştir. Aşravi 5 Ocak 2019'da ise bu konuda bir durum tespiti yaptığı bir tweet paylaşmıştır. Aşravi, 2018 yılında İsrail'in eylemlere katıldıkları için 56 Filistinli çocuğu öldürdüğüne ilişkin bir bilgi paylaşmış ve "Acının dayanılmaz olduğu ve suçun ölçsüz olduğu yer burasıdır. İsrail, kurbanlarını salt varoluşlarından dolayı suçlarken, Filistin işgalini acımasız bir ölüm makinesine dönüştürdü." demiştir.⁸³

13 Ocak 2019'da Aşravi; "Yine cesur İsrail askerleri Filistinli çocuklara galip geldi!" şeklinde bir tweet atarken, 18 Ocak 2019'da "Hala devam ediyor, küçücük çocuklar acı çekiyor!" demektedir. 27 Ocak 2019'da ise Aşravi, İsrail askerleri tarafından öldürülen 16 yaşındaki Eymen Hamid'den söz etmiştir. 15 Mart 2019'da Aşravi Twitter'da şu şekilde bir yorum yapmıştır; "İsrail işgali, toplumumuzun en savunmasız kesimi olan Filistinli çocukları sürekli olarak travmatize etti ve korkuttu. Böylesine kasıtlı zulüm ve insanlık dışılık, uzun İsrail suçları listesinin değışmeyen bir özelliğidir." Aşravi bu paylaşımında bir de gözleri bağlanmış ve üzerinde sadece alt iç çamaşırı olan iki Filistinli çocuğun İsrail askerleri karşısında oturtulmuş resmini gösteren bir tweeti de paylaşmıştır. 21 Şubat 2020'de çocuklara yönelik İsrail askerlerinin müdahalesi ile ilgili paylaşım yapan Aşravi, bu defa 12 ve 14 yaşında iki Filistinli çocuğu tutuklayan İsrail askerlerine ilişkin haberi de tweetine etiketlemiştir.

Aşravi çocukların dışında İsrail askerlerinin Filistinli protestoculara yönelik müdahalede bulunurken yaptığı aşırılıklara da dikkat çekmeye

⁸³Aşravi bu konuya sonraki zamanlarda attığı tweetlerde de değinmiştir. Örneğin 5 Şubat 2021'de Aşravi, UCM ön duruşma kurulunun Mahkemenin Filistin topraklarında bölgesel yargı yetkisi olduğuna ilişkin aldığı karar için "nihayet" diyerek, tweetinde bu kararı paylaşmıştır. UCM'nin aldığı karar için bkz.: "Situation in The State of Palestine," International Criminal Court, 2021, https://www.icc-cpi.int/CourtRecords/CR2021_01165.PDF, erişim: 10.03.2021. Aşravi 17 Şubat 2021'de benzer şekilde attığı tweette; "İsrail suçlarını durdurma zamanı" diyerek, savaş suçu ve insanlık suçu işleyen İsrail'den hesap sorulması gerektiğini ifade etmiştir. 25-26 Şubat 2021'de ise Aşravi, ABD'li İsrail yanlısı senatörlerin UCM'nin İsrail'i haksız yere hedef aldığını ve bunun bölgesel barışı engelleyici bir yaklaşım olduğunu söylemeleri karşısında tweet atarak; "İsrail'in cezasız kalması nasıl düşünülebilir ve uluslararası hukuk ve yargı sistemleri nasıl hedef gösterilir?" demiş ve itirazlarını dile getirmiştir.

çalışmaktadır. Örneğin 26 Ocak 2019'da Aşravi attığı tweette; "Kederin ötesinde kalp kırıklığı. Nihai kayıp. İsrail Suçları durdurulmalıdır. Lütfen bu dehşete duyarsızlaşmayın ve Filistinli protestocuların İsrail işgaline karşı çıkmaya ve özgürlüklerini aramaya cesaret ettikleri için "rutin" cinayete uğramalarını normalleştirmeyin." demektedir. Aşravi Filistin halkının teröre maruz kaldığını vurgulamakta ve bunun normal bir durum gibi algılanmaması gerektiğinin altını çizmektedir.

1 Ekim 2018'de FKÖ Kamu Diplomasisi Departmanı tarafından, başta Başbakan Benjamin Netanyahu, Savunma Bakanı Avigdor Liberman, Eğitim ve Diaspora İşleri Bakanı Naftali Bennett ve Adalet Bakanı Ayelet Shaked olmak üzere, İsrail bürokratlarının Filistinlilere yönelik nefret ve şiddet içeren söylemlerinin bir araya getirildiği bir rapor hazırlanmıştır. Bu tür raporlar aslında aylık olarak yayınlanmakta ve İsrail tarafının Filistinlilere karşı negatif söylem geliştirdiği gösterilmek istenmektedir. Raporun yayınlandığı gün Aşravi, bu belgenin internet adresini paylaşarak, bu konuyu duyurmaya çalışmıştır.⁸⁴

Öte yandan Aşravi Twitter'dan sadece Başkan Trump'ın İsrail yanlısı politikalarına karşı çıkmamakta aynı zamanda dönemin Dışişleri Bakanı Mike Pompeo'nun Ortadoğu politikasını da eleştirmektedir. Örneğin Aşravi 12 Ekim 2018'de bir tweet atarak şu şekilde bir eleştiri getirmiştir: "Pompeo, tüm Ortadoğu'nun İsrail gibi olmasını istiyor. Bize hangi ülkeleri işgal etmemizi istediğini, hangi dinin ayrıcalıklı olması gerektiğini, yıkılacak evlerin sayısını, öldürülecek silahsız sivillerin sayısını ve kaç kişinin hapsedileceğini söyler mi? Apartheid duvarı nereye gitmeli?" Aşravi bu tweeti ile sadece Ortadoğu'daki temel meselelere dikkat çekmemekte, aynı zamanda İsrail tarafından Batı Şeria'nın etrafına inşa edilen duvarı; "Apartheid-Ayrılcılık duvarı" olarak nitelendirerek tavrını ortaya koymaktadır.

Aşravi Batı Şeria duvarı ile ilgili olarak başka zamanlarda da paylaşımlar yapmıştır. Örneğin 10 Ocak 2019'da duvara ilişkin bir görsel paylaşmış ve "Apartheid, İsrail işgalinin oksijenidir. Yerleşimler, yol ve duvarların tamamı çalınan Filistin topraklarında inşa edilmiştir. Bu, bütün bir ulusun ortadan kaldırılması ve yerinden edilmesidir." diyerek, bir kez daha duvarın yarattığı hukuksuzluğa dikkat çekmeye çabalamıştır. 27 Şubat 2019'da ise

⁸⁴ Raporun içeriğine ulaşmak için bkz.: "October 1, 2018: Report: Appearance and Reality: Israeli Provocations and Violations in Their Own Words (September 2018 Edition)," The Palestine Liberation Organization Department of Public Diplomacy&Policy, [http://www.dci.plo.ps/en/article/10527/October-1,-2018--Report-Appearance-and-reality-Israeli-provocations-and-violations-in-their-own-words-\(September-2018-Edition\)](http://www.dci.plo.ps/en/article/10527/October-1,-2018--Report-Appearance-and-reality-Israeli-provocations-and-violations-in-their-own-words-(September-2018-Edition)), erişim: 04.02.2021.

Aşravi, fırtına sonrasında bir bölümü yıkılarak hasar alan duvar ile ilgili olarak bu defa şöyle bir tespit yapmıştır: “Duvarlar başarısız bir politikadır. Doğa; bütünlüğünü ve Filistin insan haklarını ihlal eden ırkçı Apartheid İsrail duvarlarından nefret ediyor.”

Öte yandan Aşravi İsrail askerlerinin Hamas ile yaptıkları ateşkese rağmen Gazze'ye operasyon yapmalarına ve sivil yaşama zarar vermelerine de dikkat çekmeye çalışmaktadır. Örneğin 12 Kasım 2018'de attığı tweette Aşravi İsrail'in yaptığı gizli operasyonda 7 Filistinlinin hayatını kaybettiği ve uydu, televizyon istasyonu ve diğer bazı binaların bombalandığı bilgisini paylaşmıştır. Aşravi; “İsrail yine kuşatılmış bir halka saldırdı” demektedir.

22 Kasım 2018'de yaptığı bir paylaşımında ise Aşravi, İsrail'in Filistin topraklarını hala işgal ettiğini, Filistinlilerin evlerini yıktığını, silahsız sivil protestocuları güvenlik gerekçeleri ile öldürdüğünü ama günün sonunda tüm bu yaptığı eylemlere karşılık herhangi bir ceza almadığını söylemektedir. Aşravi İsrail'i insan hakları ve uluslararası hukuka saygı göstermeye davet etmektedir.

Aşravi benzer şekilde 10-11 Aralık 2018'de İsrail'in Ramallah'da yaptığı operasyonu ve bu esnada verdiği zararları gündeme taşımaya çalışmıştır. Aşravi bu defa tweetlerinde İsrail askerlerinin ve araçlarının Ramallah sokaklarındaki görüntüsünü de paylaşmıştır.13 Aralık 2018'e gelindiğinde Aşravi İsrail askerlerinin bu defa Batı Şeria'ya yaptığı operasyona ve gözaltına aldığı kişilere dikkat çekmek istemiştir. Aşravi, bu durumu “terör hükümdarlığı” olarak nitelendirmiştir ve sonraki günlerde de bu konulara dikkat çeken tweetler atmıştır.

14 Aralık 2018'e gelindiğinde Aşravi, Avustralya Başbakanı Scott Morrison'a mektup yazarak, Avustralya'yı Kudüs'ü İsrail'in başkenti olarak tanımaktan kaçınmaya ve BM Örgütü kararlarına ve uluslararası hukuka saygı göstermeye davet etmiştir. Aşravi, bu bilgiyi Twitter hesabında duyurduğu gibi, FKÖ Kamu Diplomasisi ve Politikaları kuruluşu da bu hususu internet sitelerinde haber olarak paylaşmıştır.⁸⁵

Aşravi bu konuların dışında Filistin halkının önemli geçim kaynaklarından olan zeytin ağaçlarının sökülmesi meselesini de Twitter'da gündeme getirmeye çalışmıştır. Örneğin Aşravi 23 Aralık 2018'de bir tweet atarak hem İsrail işgallerine, hem de zeytin ağaçlarının sökülmesine karşı

⁸⁵December 14, 2018: In a Letter to Australian Prime Minister Scott Morrison, Dr. Ashrawi Calls on the Australian Government to Respect Its International Obligations, Refrain from Changing Its Policy on Jerusalem,” The Palestine Liberation Organization Department of Public Diplomacy&Policy, 2018, <http://www.dci.plo.ps/en/article/11160/December-14,-2018-In-a-letter-to-Prime-Minister-Scott-Morrison,-Dr-Ashrawi-calls-on-the-Australian-government-to-respect-its-international-obligations,-refrain-from-changing-its-policy-on-Jerusalem-erişim: 28.01.2021>.

direneceklerini söylemiştir. Bu konuya Aşravi 9 Eylül 2020’de de değinerek; “1967 ve 2018 yılları arasında İsrail, işgal altındaki Filistin topraklarında 2,5 milyon verimli ağacı imha etti. 2001’den beri İsrail ordusu ve yerleşimciler 548.000’den fazla zeytin ağacını yok etti. 2020’nin ilk altı ayında İsraili yerleşimciler 4.000 zeytin ağacına zarar verdi veya yok etti.” demiş ve bu konuda yaşanılan kıyımları rakamlarla gözler önüne sermek istemiştir.

Aşravi tweetlerinde sadece Filistinlilere ilişkin sorunlara yer vermemektedir. O, aynı zamanda Filistin halkının her şeye rağmen kimliğine tutunduğunu da göstermeye çalışmaktadır. Örneğin 28 Aralık 2018’de attığı bir tweette Aşravi Filistin’de bir grup gencin Kudüs’te yaptıkları geleneksel dabke dansına ilişkin bir videolu görüntüye yer vermiş ve “İsrail’in yasadışı işgali ve ilhakına rağmen, Trump’ın şehri İsrail’in "başkenti" olarak haksız ve yasadışı olarak tanınmasına rağmen, Kudüs geleneksel Filistin şarkıları söylüyor, folklorik dabke dansını yapıyor ve Filistinli çocuklar dayanıklılıklarını ve azimlerini kutluyor.” demiştir.

9 şubat 2019’da Aşravi bir başka tweette; “İsrail, Tel Aviv sokaklarında Eurovision şarkı yarışmasını kazanmalarını kutlarken, İsrail askeri güçleri Gazze’de protesto yapan 62 Filistinliyi öldürdü.” diyerek, İsrail askerlerinin suç işlediğini bir kez daha vurgulamak istemiştir. Öte yandan Aşravi, bitişik bölgede iki farklı hayatın nasıl da yaşanmakta olduğunu da göstermek istemiştir.

19 şubat 2019’a gelindiğinde Aşravi bu defa İsrail askerlerinin zorla Filistinlilere evlerini nasıl boşalttırdıklarını çekilen bir videoyu göstermiş ve “İsraili yerleşimciler, Ebu Assab ailesini üç nesildir yaşadıkları Kudüs’teki evinden kovdu.” demiştir. İsrail’in Yahudi yerleşimcilere alan açmak için Filistinlilerin evlerini yıkıp, arazilerini zorla ellerinden aldıklarını ispatlayabilmek için Aşravi, bu şekilde bir paylaşım yapmıştır.

21 şubat 2019’da ise Aşravi Alkhalil İlköğretim Okulu’nun saldırıya maruz kaldığını söyleyip; “Hiçbir çocuk böyle bir teröre maruz kalmamalıdır.” demiştir. Bu paylaşım da önemlidir zira İsrail de benzer şekilde Hamas’ın onların ilkokullarına saldırı yaptığını söylemektedir. Bu paylaşım ile Aşravi, asıl İsrail’in Filistinli çocuklara verdiği zararları göstermeye çalışmıştır.

Öte yandan Aşravi sadece Başkan Trump’ın damadı ve danışmanı olan Jared Kushner’e de tweetlerinde yer vermektedir. 2 Mart 2019’da attığı tweette Aşravi, Jared Kushner, ABD ve İsrail Büyükelçiliği’nin İsrail ile işbirliği yaparak, Filistin halkının geleceğini şekillendirmeye çalışmakla suçlamaktadır ve hatta onları Siyonizm ile uyumlu olarak tarihi yeniden

yazmaya çalışmakla itham etmektedir. Hatta Aşravi bu paylaşımında İsrail devletinden “ırkçı” diye söz etmektedir.

4 Mart 2019’da Aşravi Twitter hesabından bir başka konuya dikkat çekmek istemiş ve attığı tweette; Ramallah’ın batısındaki Kafr Nimeh köyünden işe gitmek üzere yola çıkmış olan iki Filistinli işçi Amir Darraj ve Yusuf Anqawı’nın bir İsrail operasyonunda hayatlarını kaybetmelerden ve bu yetmezmiş gibi bir de Başbakan Netanyahu’nun onların ailelerini evlerini yıkmakla tehdit ettiğinden bahsetmektedir. Aşravi; “Cinayet, toplu ceza ve kanıtlanmış suç yok.” diyerek, somut örnek üzerinden olaya dikkat çekmeye çalışmaktadır.

Filistin’in karşı karşıya olduğu sorunlar yetmezmiş gibi 21 Mart 2019’da Başkan Trump, ABD’nin Golan Tepeleri’ni İsrail’in toprakları olarak tanıyacaklarını açıklamıştır.⁸⁶ Bunun üzerine Aşravi Twitter’da şu şekilde bir paylaşımında bulunmuştur: “@realDonaldTrump İsrail’in Kudüs hırsızlığını tanıdığına ve Filistin ile barış şansını yok ettiğine göre, İsrail’in Golan Tepeleri’ni çalmasına ve Suriye ile de barış şansını yok etmesine olanak tanıyor. Bu, İsrail’in güvenliğine ve bölgesel istikrarına tam olarak nasıl hizmet ediyor?” Aşravi gün boyu attığı tweetlerde sadece ABD’yi değil, aynı zamanda ABD’nin aldığı bu karara katılan ülkeleri de eleştirmiştir. Başkan Trump 25 Mart’ta Golan Tepeleri’ne ilişkin başkanlık kararnamesini imzalamıştır.⁸⁷ Bunun üzerine Aşravi 26 Mart’ta Twitter’da Batı Şeria duvarı üzerine çizilmiş olan ve Başbakan Netanyahu ile Başkan Trump’ı samimi bir poz içerisinde gösteren karikatürü paylaşmış ve “Trump-Netanyahu aşk festivali: Trump: Benim olmasalar da size Kudüs’ü, Filistinli mülteci haklarını verdim. 1967 sınırlarını ve şimdi de Suriye’nin Golan Tepeleri’ni ortadan kaldırdım. Seçimleri kazanmanızı ve İsrail lobisinin mutlu olmasını sağlamak için yapabileceğim başka bir şey var mı?” şeklinde bir yazı yazarak, Başkan Trump’ın siyasal açıdan zor günler geçiren Başbakan Netanyahu’yu destekleyebilmek için bu tür adımlar attığı şeklinde bir yorum yapmıştır.

İsrail’de 8 Nisan 2019’da genel seçimler yapıldığında ise Aşravi, İsrail demokrasisi ile ilgili sert açıklamalar yapmıştır. İsrail kendisini Ortadoğu’da yer alan tek demokratik devlet olarak görmektedir. Aşravi bu nedenle 8 Nisan’da attığı tweette İsrail için şu şekilde bir yorum yapmaktadır:

⁸⁶Julian Borger, “Trump Says US Will Recognize Israel’s Sovereignty over Golan Heights,” *The Guardian*, 2019, <https://www.theguardian.com/us-news/2019/mar/21/trump-us-golan-heights-israel-sovereignty>.

⁸⁷Vanessa Romo, “Trump Formally Recognizes Israeli Sovereignty Over Golan Heights,” *NPR*, 2019, <https://www.npr.org/2019/03/25/706588932/trump-formally-recognizes-israeli-sovereignty-over-golan-heights>, erişim: 03.02.2021.

“Demokrasiler başkalarının topraklarını işgal etmez ve çalmaz; bütün bir ulusu esir tutmazlar, insan haklarını sistematik olarak ihlal etmezler ve hayatlarını değersizleştirmezler; ülkelerindeki insanların neredeyse yarısını haklarından mahrum bırakmazlar. Selektif seçimlerin yapılması demokrasi olduğu anlamına gelmez.” Aynı gün attığı bir başka tweette ise Aşravi, Başkan Trump’ın Kudüs ve Golan Tepeleri kartını Netanyahu’nun seçimleri kazanması için oynadığını ve ABD’nin en ırkçı adayı desteklediğini ifade etmektedir. 30 Ocak 2020’de de Aşravi bu konu ile ilgili olarak attığı bir tweette; “Trump ona Filistin’i verdi, Putin ona uyuşturucu kaçakçısı hediye etti. Netanyahu’nun seçim kampanyasına başka kimler katıldı?” demektedir.

19 Mayıs 2019’da ABD’nin Haziran ayında Bahreyn’de Filistin topraklarına yatırımı teşvik etmek amacıyla bir ekonomik çalıştay düzenleyeceği açıklanmıştır.⁸⁸ Bunun üzerine Aşravi 20 Mayıs’ta bir kaç tweet atarak bu oluşuma olan itirazlarını dile getirmiştir. Aşravi; “Filistin’deki acımasız işgalini sürdürürken İsrail’i Arap dünyasına entegre etmek hayaldir.” demiş ve “Filistinliler kendi topraklarını, kaynaklarını ve yaşam alanlarını kontrol ettiğinde yaşayan bir ekonomi yaratabilecektir.” diyerek, diğer Arap devletlerinin maddi yardımlarına değil, kendi özgürlüklerine ihtiyaç duyduklarını ifade etmeye çalışmıştır. Aşravi bu konuya başka zamanlarda da değinmiştir. Örneğin 22 Haziran 2019’da Aşravi; “Gazze kuşatması kalkarsa, İsrail Filistinlilere ait toprakları ve kaynakları almazsa, Filistin kendi karasularını ve hava sahasını kullanabilirse yani özgür olabilirse, toplumun başarılı bir ekonomisi olacaktır.” şeklinde yorum yaptığı bir tweet daha atmıştır.

BM Bağımsız Raportörü Michael Lynk 11 Temmuz 2019’da Al-Jazeera’ya bir röportaj vermiş ve AB başta olmak üzere uluslararası siyasette etkili ve güçlü olan yapıların Filistin halkının bir devlet haline gelme çabalarını desteklemeleri için İsrail ile olan ekonomik, siyasi ve hatta kültürel bağları kesmeleri gerektiğini söylemiştir.⁸⁹ Bunun üzerine Aşravi Twitter’dan Michael Lynk’i cesareti ve açık sözlülüğü nedeniyle tebrik etmiş ve “İsrail tarafından karalama kampanyasına maruz kalacak olmasına rağmen kendisine iyi dilekelerimizi sunuyoruz.” demiştir.

⁸⁸“US to Hold Bahrain Economic Conference to Launch Middle East Peace Plan,” *The Guardian*, 2019, <https://www.theguardian.com/world/2019/may/19/us-bahrain-economic-conference-middle-east-peace-plan>, erişim: 4.01.2021.

⁸⁹James Reinl, “UN Official Devises Blueprint for Israeli Accountability,” *Al Jazeera*, 2019, <https://www.aljazeera.com/news/2019/7/11/un-official-devises-blueprint-for-israeli-accountability>, erişim: 27.01.2021.

11 Kasım 2019'da Aşravi bu defa El Halil'de 22 yaşında hayatını kaybeden Ömer Bedevi'ye ilişkin bir paylaşımında bulunmuştur. Aşravi, Bedevi'nin öldürülmesi ile ilgili olarak; "İsrail suçları, masum Filistinli sivillerin herhangi bir sorumluluk veya engel olmaksızın soğukkanlı bir şekilde öldürülmesini içerir." şeklinde yorum yaparak bu olayı kınamıştır.

14 Kasım 2019'da Aşravi bir kez daha İsrail'in Gazze operasyonlarına dikkat çekmeye çalışmıştır. Aşravi, Gazze'de evlerinde uyuyan ailelerin İsrail hava saldırılarına maruz kaldığına ve hatta evlerinin havaya uçurulduğuna ancak İsrail Hasbara⁹⁰ kurumunun bu operasyonları yaparken kendilerini savunduklarını söylemelerine değinmektedir.

17 Kasım 2019'da Aşravi, 15 Kasım'da El Halil'de İsrail askerleri tarafından gözünden vurularak öldürülen Filistinli fotoğraf muhabiri Muath Amarneh'dan söz ettiği bir tweet atmış ve aynı zamanda kendisinin bir gözünü kapatarak çektiği fotoğrafını da paylaşmıştır. Aşravi, İsrail'in Filistinli gazetecileri de hedef aldığını göstermek istemiştir.

Aşravi 1 Şubat 2020'de Twitter'da Arap Ligi Bakanlar Kurulu'nun Yüzyılın Anlaşması planı ile ilgili olarak Filistin'e verdiği desteğe değinmiştir. Aşravi; "Arap Ligi'nin Bakanlar Kurulu açıklaması Trump, Kushner ve Netanyahu'ya açık bir mesaj gönderdi: Tüm Arap devletleri sorumsuz, adaletsiz ve yasadışı "barış planınızı" reddediyor ve Filistin haklarına destek veriyor. Arapça [planınızı] ıslatıp, suyunu içebileceğinizi söylüyoruz!" diyerek, Arapların plana karşı yan yana gelerek karşı çıktıkları şeklinde bir yorum yapmıştır. Aşravi bu konuya 16 Haziran 2020'de de değinmiş ve "Trump'ın planı yasadışı ve aslında bir savaş suçu." demiştir.

Mart 2020'ye gelindiğinde ise tüm dünyada korona virüs kaynaklı pandemi süreci yaşanmaya başlamıştır ve Aşravi 14 Mart'ta attığı bir tweette bu salgın sürecini başarılı bir şekilde yürüten yerel yönetimlere, sağlık, güvenlik ve ticaret alanında kamu hizmetlerinde çalışanlara teşekkür etmiştir. Bunun dışında Aşravi bu defa korona virüs salgını yüzünden mağdur olan Filistinlilere dikkat çeken tweetler de atmaya başlamıştır. Örneğin 1 Nisan 2020'de Aşravi İsrail'de ya da Batı Şeria'da çalışan Filistinli işçilerin virüse karşı savunmasız oluşlarına dikkat çekmek istemiştir. Aynı gün attığı bir başka tweette ise Aşravi Filistinli mahkûmlar için de endişe ettiklerini dile getirmiştir. 3 Nisan 2020'de ise Aşravi attığı tweette 13 yıldır abluka altında tutulan Gazze'ye İsrail'in tıbbi yardım ve destek

⁹⁰ İsrail'de uzun yıllar kamu diplomasisi faaliyetleri yürüten kurumun adı. İsrail kasten Kamu Diplomasisi Kurumu, Departmanı ya da Koordinatörlüğü gibi ifadeler kullanmak yerine İbranice bir kelime tercih etmiştir. Hasbra kelimesi İbranicede "aydınlatma, açıklama" anlamlarına gelmektedir.

göndermemesini gündeme getirmeye çalışmıştır. 14 Nisan 2020’de Aşravi, Filistinliler arasında görülen korona virüs vakalarının %76’sının doğrudan ya da dolaylı olarak İsrail’de çalışıp ailelerine geri dönen Filistinli işçilerden kaynaklandığını söylemekte ve İsrail’in sağlık sistemini sorgulamaktadır.

2 Temmuz 2020’de Aşravi attığı tweette bir başka hesapta yayınlanan bir video görüntüsü paylaşarak, İsrail tarafından yapılan kamu diplomasisi faaliyetlerine cevap üretmeye çalışmıştır. Ne zaman Filistinli eylemciler ve İSG yan yana gelse, çıkan olaylarda iki taraf da birbirini suçlamaktadır. Bu nedenle iki taraf da kendi savlarını kanıtlayabilmek için olayları kamera ile kayıt altına almaya çalışmaktadır. 17 Haziran 2020’de Filistinlilere ait bir Twitter hesabından bir video yayınlanmış ve bir grup İsraili yerleşimcinin Nablus’ta zeytin ve badem ağaçlarını ateşe verdikten sonra inşaat halindeki evlere taş atmaları görüntülenmiştir. Aşravi 2 Temmuz’da paylaştığı tweette bu videonun bulunduğu hesabı etiketleyerek şu şekilde bir yorum yapmıştır: “Günlük İsraili yerleşimci terörizmi. İyi ki Yesh Din bu sefer oradaydı. Genellikle, Filistinli kurbanlar ve İsrail ordusu (yerleşimci haydutları koruyan ve onlara yardım eden) tek tanıktır. Covid-19 ve ilhak tehditlerinde göze çarpan artış!” Aşravi taraflar arasında sıklıkla bu türden olayların yaşanmasına dikkat çekmeye çalıştığı gibi, bir yandan da taş atıp saldırgan olan tarafın İsrail’in iddia ettiği gibi Filistinliler olmadığını, İsraili yerleşimcilerin Filistinlilere aşırı hareketlerde bulunduğunu göstermek istemiştir.

Aşravi İsrail tarafından yapılan bilgi kirliliğine başka tweetlerinde de dikkat çekmeye çalışmıştır. Örneğin Aşravi 15 Temmuz 2020’de yaptığı paylaşımında; “İtiraf etmeliyim ki İsrail’in Filistinlilerin evlerini yıkması, topraklarına el koyması, tutuklamalar yapması ve gözaltına alması, cinayetler, yerleşimci terörizmi, kontrol noktaları ve pek çok bunun gibi suçlarla ilgili amansız zehirli haber bolluğu ile baş edemediğim günler oldu.” diyerek, İsrail’in bu konularda öne sürdüğü iddialarla uğraşmaktan yorulduğunu ifade etmeye çalışmıştır.

4 Ağustos 2020’de ise Aşravi, bu defa Lübnan limanında yaşanan patlama ile ilgili olarak görüşlerini Twitter’da paylaşmıştır. Aşravi; “Beyrut için kalbim acıyor.” dedikten sonra Filistin’in Lübnan halkı ile dayanışma içinde olduğunu ve iki halkın pek çok trajediyi birlikte yaşadıklarını söylemiştir.

13 Ağustos 2020’ye gelindiğinde Başkan Trump’ın arabuluculuğu ile İsrail ile BAE arasında normalleşmeyi sağlayacak bir anlaşma yapılmıştır. Anlaşma uyarınca İsrail, Batı Şeria ilhakını askıya almayı kabul ettiğini

açıklamıştır.⁹¹Aşravi, aynı gün bu konu hakkında bir tweet atmış ve BAE'ye; "Lütfen bize iyilik yapma. Biz kimsenin incir yaprağı değiliz!" diyerek, imzalanan anlaşmaya olan itirazlarını dile getirmiştir.Aşravi aynı gün BAE Silahlı Kuvvetleri Başkomutan Yardımcısı Mohamed bin Zayed Al Nahyan'a da Twitter'dan şu şekilde cevap vermiştir: "İnşallah hiçbir zaman ülkenizin çalınmasının ıstırabını yaşamazsınız; işgal altında yaşamının acısını asla hissetmezsiniz; evinizin yıkılmasına ya da sevdiklerinizin öldürülmesine asla şahit olmazsınız. İnşallah hiçbir zaman "Arkadaşlarınız" tarafından satılmazsınız." Aşravi, BAE'nin imzaladığı anlaşmayı "Filistin davasının satılması" olarak görmektedir.

26 Eylül 2020'de bu defa bir başka konuya, Başbakan Netanyahu'nun Batı Şeria'da yeni yerleşim birimleri inşaatı emri vermesine dikkat çeken Aşravi, bunun yerine aslında BAE veya Bahreyn'de yerleşim yerleri yapılmasını önererek, İsrail ile normalleşmeye çalışan ülkelere olan tepkisini göstermeye devam etmiştir. 4 Ekim 2020'de Aşravi BAE'ye ilişkin kinayeli bir tweet daha atmış ve "İlhakı durdurdukları için minnettar olmalıyız. Gözlüğünüzü çıkarın ve yeni yatak arkadaşınızın suçlu doğasını görün! Suç ortaklığı da suçtur!" diyerek, hem tavrını sürdürmüş, hem de İsrail'in yeni yerleşim birimleri açmaya ilişkin tepkisini tekrar dile getirmiştir.

Aşravi bu konuya 15 Ağustos 2020'de de değinmiştir. Middle East Eye 5 Şubat 2020'de Başkan Trump'ın Yüzyılın Anlaşması projesi ile ilgili olarak ABD'de yaşayan 3 Yahudi aktivist ile görüşmüş ve yaptıkları mülakata ilişkin bir video hazırlayarak Youtube kanalından yayınlamıştır.⁹² Videoda Yahudi gençler bu planı "saçmalık" olarak nitelendirmekte ve aslında plana sadece Arap dünyasının değil, Yahudi gençlerin de itirazı olduğu öne sürülmektedir. Aşravi bu videoya atıf yaparak attığı tweette; "Körfez'de Netanyahu ve Trump'a satış yapan "liderlerin" adaletsizliğe ve suiistimale meydan okuyacak cesaret, dürüstlük ve haysiyete sahip bu genç ABD'li Yahudi aktivistlerden öğrenecekleri çok şey var! Irkçı, faşist İslamofoblar (Meri Regev, Netanyahu) Yahudi referansınız olmamalı!" demiştir. Benzer şekilde 7 Ocak 2021'de Aşravi bu defa;"Bazı Arap devletleri İsrail ile normalleşirken, İsraili gençler İsrail işgaline karşı çıkıyor." diyerek, İsrail'de hükümetin politikalarını desteklemeyen Yahudilerin olduğuna dikkat

⁹¹Noa Landau, "Israel Suspends West Bank Annexation in Deal to Normalize Relations With the UAE," *Haaretz*, 2020, <https://www.haaretz.com/israel-news/with-trump-s-help-israel-and-the-uae-reach-historic-deal-to-normalize-relations-1.9070687>.

⁹²"How Young US Jewish Activists Feel about Trump's Israel-Palestine Plan," Middle East Eye, 2020, <https://www.Youtube.com/watch?v=-wVprlisSy4>, erişim: 20.02.2021.

çekmeye çalışmıştır. Aşravi'nin Twitter paylaşımına göre 60 İsraili genç İsrail ordusuna hizmet etmeyi reddettiklerini açıklamıştır.

16 Eylül 2020'de yani Sabra ve Şatilla katliamının otuz sekizinci yıl dönümünde Aşravi burada yaşananlar ile ilgili olarak bir tweet atmış, Filistinli mültecilerin geri dönmelerine izin verin demiş ve "Filistin halkı sürgünde ya da atalarının vatanlarında varlığını sürdürecektir ve hüküm sürecek. Suçluluğu, kanunsuzluğu, zulmü ve insanlık dışılığı asla normalleştirmeyin." şeklinde bir mesaj vermek istemiştir.

19 Kasım 2020'ye gelindiğinde ABD Dışışleri Bakanı Pompeo Batı Şeria'da yasa dışı bir yerleşim yerini ziyaret etmiştir.⁹³ Aşravi aynı gün Twitter'da bu konuyla ilgili olarak şu şekilde bir tweet atmıştır: "'Pompeo Doktrini", kanunsuzluk, suçluluk ve yolsuzluk dolu hayali bir başkanlık için gösterişli, köktendinci ve narsist bir sahte rehberdir. İsrail'in yerleşimci-kolonyal rejiminin önünde eğilmek, Beyaz Saray'a giden bir yol haritası değildir. Sadece Trump'a sorun!" Dışışleri Bakanı Pompeo'nun bu ziyareti BM Örgütü'nün daha önce aldığı kararlara da tamamen aykırıdır. Bu nedenle Aşravi tepkisini oldukça sert sözler ile ortaya koymuştur. Öte yandan Aşravi sadece Başkan Trump yönetimine karşı çıkmamış, 28 Ocak 2021'de paylaştığı tweette aynı şekilde ABD'nin 46. Başkanı olan Joe Biden'ın da Filistin ile dost olmayacağını düşündüğünü yazmıştır. Aşravi bu düşüncesini 9 Şubat 2021'de de tekrarlamış ve Başkan Biden'ın da "Kudüs'ün ilhakını kutsadığını" ve ABD'nin İsrail'e bağlılık sözü verdiğini söylemiştir.

Aşravi Twitter'dan İsrail'in sıklıkla yaptığı hedefe yönelik nokta atışı operasyonlarını da eleştirmektedir. 29 Kasım 2020'de Aşravi bunların birer suikast politikası olduklarını ve amaçlarının öldürüp, yok etmek olduğunu ifade etmiştir.

23 Şubat 2021'e gelindiğinde Aşravi İngiliz The Guardian gazetesinde çıkan; "Rapora göre Filistinlinin İsrail kontrol noktasında öldürölmesi bir infazdı" başlıklı habere atıf yaparak, Twitter hesabında şu şekilde bir yorum yapmıştır: "Mutlu tetikçi İsrail askerleri kurbanları suçlar ve onlara iftira atarken, Filistinliler öldürölldü." Burada konu edilen husus Haziran 2020'de kontrol noktasında arabası İsrail sınır muhafızına çarparak, görevlileri hafif şekilde yaralayan Ahmed Erekat'ın, olaydan birkaç saniye sonra vurulup, öldürölmesidir. İngiliz araştırma kuruluğu olan Forensic Architecture'ın bu

⁹³No: 298, 19 November 2020, Press Release Regarding the US Secretary of State Pompeo's Visit to an Illegal Settlement Unit in the West Bank," T.C. Dışışleri Bakanlığı, 2020, http://www.mfa.gov.tr/no_-298_-abd-disisleri-bakani-pompeo-nun-bati-seria-daki-yasadisi-bir-yerlesim-birimini-ziyareti-hk.en.mfa, erişim: 08.03.2021.

konu ile ilgili olarak hazırladığı rapora göre Ahmed Erekat terörist olarak görülerek infaz edilmiştir. İsrail polisi bunu araçlı saldırı olarak rapor etmiştir. Oysa Forensic Architecture kuruluşu bunun bir kaza olduğunu iddia etmiştir.⁹⁴ Aşravi Twitter hesabında bu konuya yer vererek, İsrail kolluk kuvvetlerinin aslında kendilerini meşru gösterebilmek için karşı tarafa hep terörist yakıştırmaları yapmalarına ve hep Filistinlileri suçlamalarına dikkat çekmek istemiştir.

28 Şubat 2021'de Aşravi bu defa Avrupalı parlamenterlerin İsrail'in Filistin ilhakını protesto etmelerine dikkat çekerek, "Neden Avrupa hükümetleri Filistin hakları ve İsrail ihlalleri söz konusu olduğunda parlamentolarını nadiren dinliyorlar?" şeklinde bir tweet atarak, itirazlarını dile getirmiştir. Aşravi bu konuda haklıdır zira 450 Avrupalı parlamenter, Avrupa'daki Dışişleri Bakanlarına gönderilen bir mektuba imza atmış ve hazır ABD'de yönetim değişmiş iken, onları Batı Şeria'da yaşanan İsrail ilhakını durdurabilmek için İsrail'e baskı yapmaya davet etmiştir.⁹⁵ Aşravi de Twitter hesabından Filistin için çok önemli olan bu gelişmeyi duyurmuştur.

Son olarak Filistinliler için ABD'de yaşanan Başkanlık değişiminin Mart 2021 itibarıyla olumlu bir etkisi olmamıştır. Avrupalı Parlamenterlerin aksine, ABD Dışişleri Bakanı Antony Blinken resmi Twitter hesabından 4 Mart 2021'de bir tweet atarak, ABD'nin UCM'nin Filistin soruşturmasına karşı çıktığını belirtmiş ve "İsrail'i haksız yere hedef almaya çalışan eylemlere karşı çıkmak da dâhil olmak üzere, İsrail'e ve onun güvenliğine olan güçlü bağlılığımızı sürdürmeye devam edeceğiz." diyerek, İsrail'e verdikleri desteği ortaya koymuştur. Aynı gün Aşravi, Dışişleri Bakanı Blinken'e cevap olarak kendi Twitter hesabından şu şekilde bir açıklama yapmıştır: "Utanç verici @SecBlinken. BM Örgütü UCM'nin yaptığı gibi (işgal altında olsa da) Filistin'i bir devlet olarak tanıdı." Aşravi, ABD'nin İsrail desteğine güçlü biçimde itiraz etmeye devam etmiştir.

⁹⁴ Oliver Holmes, "Israeli Checkpoint Killing of Palestinian Was an Execution, Report Claims," *The Guardian*, 2021, https://www.theguardian.com/world/2021/feb/23/israeli-checkpoint-killing-of-palestinian-was-an-execution-report-claims?CMP=share_btn_tw, erişim: 8.03.2021.

⁹⁵ Judy Maltz, "Hundreds of European Parliamentarians Protest Israel's 'De Facto Annexation,'" *Haaretz*, 2021, <https://www.haaretz.com/israel-news/.premium-hundreds-of-european-parliamentarians-protest-israel-s-de-facto-annexation-1.9576910>, erişim: 11.03.2021.

Sonuç

11 Eylöl terör saldırılarının ardından daha da önem kazanmaya başlayan kamu diplomasisinin zamanla farklı araçları ve türleri olmuştur. Dijital diplomasi de bunlardan birisidir. Dijital diplomasi yaygın uygulama alanlarından bir tanesi sosyal paylaşım sitesi olan Twitter'dır.

İsrail'in dezenformasyon yüklü kamu diplomasi uygulamaları ile yıllardır mücadele eden Filistinliler, Filistin Ulusal Otoritesi'nin diplomatik temsilcilik kabiliyeti kısıtlı olduğundan farklı paydaşlar ile kamu diplomasi uygular olmuştur. Hatta Filistin'de gittikçe ünlenen ve birer ikona dönüşen bireyler kamu diplomasi sürecinin bir parçası haline gelmiştir.

İntifada hareketleri esnasında olayları Filistinlilerin gözünden uluslararası basına anlatmaya çalışmasıyla bir anda dikkatleri üzerine çeken ve Madrid Görüşmelerinde yer alması ile Filistinli bir siyasal ikona dönüşen Hanan Aşravi, Filistin'de ünlü diplomasi yürüten bireylerden birisidir. Bu nedenle Aşravi'nin Twitter paylaşımları Filistin halkı için yapılan bir dijital diplomasiye dönüşmektedir. Aşravi 2018'den beri bu sitenin kullanıcıdır ve daha ilk attığı tweet ile birlikte o, bu platformu kamu diplomasi amacıyla kullanmaya başlamıştır.

Aşravi, Twitter hesabından açıklamalar yaparak, Filistin halkının uluslararası hukuk ilkelerinden doğan haklarını uluslararası kamuoyuna anlatmaya çalışmıştır. Bu kapsamda Aşravi Başkan Trump'ın Kudüs'ü İsrail'in başkenti olarak görmesine, büyükelçiliği buraya taşımasına ve ABD'nin UNWRA'ya yaptığı yardımları kesmesine ilişkin Filistinlilerin görüşlerine ve uğradıkları zararlara dikkat çekmiştir. Aşravi, "Yüzyılın Anlaşması" olarak nitelendirilen Filistin-İsrail barış planına hangi sebeplerle karşı çıktıklarını belirten tweetler atmıştır.

Aşravi bu konuların dışında başta BAE ve Bahreyn olmak üzere Ortadoğu ülkelerinin İsrail ile normalleşme anlaşmaları imzalamalarına da itirazlarını Twitter üzerinden dile getirmiştir. Öte yandan Aşravi 2014 yılında İsrail'in Gazze'ye gerçekleştirdiği "Koruyucu Hat Operasyonu" esnasında yaptıklarının birer savaş suçu kapsamında soruşturulması için Filistinlilerin UCM nezdinde yaptıkları şikâyet süreci ile de yakından ilgilenmiştir. ABD'nin UCM'nin kararlarına karşı gelerek, bu konuda da İsrail'i desteklemesi, Aşravi için Başkan Biden'ın da Başkan Trump gibi İsrail'in arkasında olduğunu gösteren bir eylem olmuştur.

Aşravi için önemli olan bir diğer husus, İsrail'in karşı kamu diplomasi faaliyetlerine rağmen, uluslararası topluma asıl Filistinlilerin mağdur taraf

olduğunu gösterebilmektir. Bu nedenle Aşravi, Twitter'da özellikle İsrail askerlerinin Filistinli gençlere ve çocuklara yaptığı orantısız askeri müdahaleleri de göstermeye çalışmıştır. Aşravi, İsrail'in dezenformasyon yaparak Filistinli genç ve çocukları terörist olarak gösterdiğini de tweetlerinde vurgulamaya çalışmaktadır. Aşravi, Filistinli siyasal ikon imajı ile Filistin halkının sesini duyurmaya çalışmaya devam etmektedir.

Kaynakça

- "Filistin'in Cesur Kızı Ahed Tamimi Kimdir?" *Hürriyet Gazetesi*, 2018. <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/ahed-tamimi-kimdir-40911853>, Erişim: 15.02.2021.
- "Hanan Ashrawi." In *Encyclopedia Britannica*, 2021. <https://www.britannica.com/biography/Hanan-Ashrawi>, Erişim: 10.03.2021.
- "Palestinian Poet Fadwa Tuqan Dies." *Aljazeera*, 2003. <https://www.aljazeera.com/news/2003/12/13/palestinian-poet-fadwa-tuqan-dies#:~:text=Born in 1917 to one,the renowned poet Ibrahim Tuqan>, Erişim: 5.01.2021.
- "US to Hold Bahrain Economic Conference to Launch Middle East Peace Plan." *The Guardian*, 2019. <https://www.theguardian.com/world/2019/may/19/us-bahrain-economic-conference-middle-east-peace-plan>, Erişim: 4.01.2021.
- Adesina, Olubukola S. "Foreign Policy in an Era of Digital Diplomacy", *Cogent Social Sciences* 3/1, (2017): 1-13.
- Anadolu Ajansı. "ABD, UNWRA'ya Mali Yardımları Tamamen Kesiyor," 2018. <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/abd-unrwaya-mali-yardimlari-tamamen-kesiyor/1243693>, Erişim: 08.02.2021.
- Araj, Bader. "Intifada", *Encyclopedia Britannica*, <https://www.britannica.com/topic/intifadah>, Erişim: 27.04.2021.
- Awad, Samir. "Public Diplomacy and the Question of Palestine." *International Humanities Studies* 2/3, (2015): 21-40.
- Barghouti, Mariam. "Be Courageous, Be Daring in the Pursuit of Right," 2020. <https://ps.boell.org/en/2020/10/20/be-courageous-be-daring-pursuit-right>, Erişim: 17.01.2021.
- Bargouti, Husain Jameel. "Jeep versus Bare Feet: The Villages in the Intifada." In *Intifada: Palestine at the Crossroads*, (ed.) Roger Heacock Jamal R Nassar, 101-18. New York: Praeger Publishers, 1990.
- BBC NEWS. "Khan Al-Ahmar: Israel Court Approves Demolition of Bedouin Village," 2018. <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-45420915>, Erişim: 20.02.2021.
- BBC World Service. "Women In Power: Hanan Ashrawi," 1998. https://www.bbc.co.uk/worldservice/people/features/wiwp/statcon/ashrawi_pro14.shtml, Erişim: 9.02.2021.
- Bernstein, Richard. "Edward W. Said, Literary Critic and Advocate for Palestinian Independence, Dies at 67." *The New York Times*, 2003. <https://www.nytimes.com/2003/09/26/arts/edward-w-said-literary-critic-advocate-for-palestinian-independence-dies-67.html>, Erişim: 10.01.2021.
- Birzeit University. "Hanan Ashrawi," 2021. <https://www.birzeit.edu/en/biography/dr-hanan-ashrawi>, Erişim: 02.03.2021.
- Bjola, Corneliu, Cassidy, Jennifer A. ve Manor, Ilan. "Digital Public Diplomacy: Business as Usual or a Paradigm Shift?," *Routledge Handbook of Public Diplomacy*, (ed.) Nancy Snow ve Nicholas J. Cull, Londra: Routledge Taylor and Francis Group, 2. Baskı, (2020), 405-412.
- Bjola, Cornelia "Making Sense of Digital Diplomacy", *Digital Diplomacy Theory and Practice*, (ed.) Cornelia Bjola ve Marcus Holmes, Londra: Routledge Taylor and Francis Group, 2015, 1. Baskı, 1-9.

- Bookmiller, Kirsten Nakjavani ve Bookmiller, Robert J.. "Palestinian Radio and the Intifada." *Journal of Palestine Studies* 19, Sayı. 4 (1990): 96–105.
- Borger, Julian. "Trump Says US Will Recognize Israel's Sovereignty over Golan Heights." *The Guardian*, 2019. <https://www.theguardian.com/us-news/2019/mar/21/trump-us-golan-heights-israel-sovereignty>, Erişim: 5.02.2021.
- Boxerman, Aaron. "Longtime Palestinian Official Hanan Ashrawi Resigns." *The Times of Israel*, 2020. <https://www.timesofisrael.com/longtime-palestinian-official-hanan-ashrawi-resigns/>, Erişim: 15.02.2021.
- Bröning, Michael. "Fatah: From Resistance Movement to Party of State." *Political Parties in Palestine*, New York: Palgrave Macmillan, 2013.
- Christison, Kathleen M. "Myths About Palestinians". *Foreign Policy* 66, (1987): 109-127.
- Cull, Nicholas J. "The Public Diplomacy Before Gullion: The Evolution of a Phrase", *University of Southern California Center on Public Diplomacy*, (2006), <https://uscpublicdiplomacy.org/blog/public-diplomacy-gullion-evolution-phrase>, Erişim: 25.04.2021.
- Cull, Nicholas J. "Public Diplomacy: Taxonomies and Histories", *The Annals of the American Academy of Political and Social Science* 616, (2008): 31-54.
- Cull, Nicholas J. "The Long Road to Public Diplomacy 2.0: The Internet in US Public Diplomacy", *USC Annenberg School for Communication*, <https://ash.harvard.edu/files/cull.pdf>, Erişim: 22.04.2021.
- Dizard, Wilson. *Digital Diplomacy U.S. Foreign Policy in the Information Age*. London: Praeger Publishers, 2001.
- Ecker-Ehrhardt, Matthias. "IO Public Communication Going Digital? Understanding Social Media Adoption and Use in Times of Politicization", *Digital Diplomacy and International Organisations, Autonomy, Legitimacy and Contestation*, (ed.) Corneliu Bjola ve Ruben Zaiotti, Londra: Routledge Taylor and Francis Group, 2021, 21-51.
- El Zein, Hatem ve Abusalem, Ali. "The Use of Media by Militant Organisations in the Middle East: From Paper to Cyber." In *22nd AMIC (The Asian Media Information and Communication Centre)*. Indonesia, 2013, 1-13.
- European Parliament News. "Unrwa: MEPs Debate US Decision to Cut Funding for UN Agency for Palestinian Refugees," 2018. <https://www.europarl.europa.eu/news/en/headlines/world/20180927STO14536/unrwa-meps-debate-us-decision-to-cut-funding-for-un-agency>, Erişim: 20.02.2021.
- Fazlıoğlu, Şükran. "Mahmud Derviş.", *DİA*, Ek 2, (2019): 177-178.
- George, Alan. "Making The Desert Bloom A Myth Examined", *Journal of Palestine Studies* 8/2, (1979): 88-100.
- Gulf Business. "Top 100 Most Powerful Arabs 2019," 2020. <https://gulfbusiness.com/lists/top-100-powerful-arabs-2019/>, Erişim: 03.03.2021.
- Gurgu Elena, Aristide, Dumitru Cociuban. "The Role of Public Diplomacy in International Relations in Full Process of Globalization." *Annals of Spiru Haret University* 2, (2016): 125–41.
- Hamad, Marwa. "Mohammad Assaf Axes Show Due to Gaza Conflict." *Gulf News*, 2014. <https://gulfnnews.com/entertainment/pinoy-celebs/mohammad-assaf-axes-show-due-to-gaza-conflict-1.1371451>, Erişim: 12.02.2021.
- Holmes, Oliver. "Israeli Checkpoint Killing of Palestinian Was an Execution, Report Claims." *The Guardian*, 2021. https://www.theguardian.com/world/2021/feb/23/israeli-checkpoint-killing-of-palestinian-was-an-execution-report-claims?CMP=share_btn_tw, Erişim: 8.03.2021.
- <http://visitpalestine.ps/festivals-cultural-events/#61a51c1f01c136585>, Erişim: 21.04.2021.

- <https://diplomacy.state.gov/diplomacy/how-do-celebrities-contribute-to-diplomacy/>, Erişim: 26.04.2021.
- <https://www.scribd.com/document/159522308/PalFest-2010-Report#download>, Erişim: 21.04.2021.
- <https://www.twitonomy.com/profile.php?sn=DrHananAshrawi>, Erişim: 24.04.2021.
- International Criminal Court. "Situation in the State of Palestine," 2021. https://www.icc-cpi.int/CourtRecords/CR2021_01165.PDF, Erişim: 10.03.2021.
- Jewish Virtual Library. "Golda Meir Quotes on Israel&Judaism", <https://www.jewishvirtuallibrary.org/golda-meir-quotes-on-israel-and-judaism>, Erişim: 20.04.2021.
- Jones, Marc Owen. "Nation Branding and Celebrity Diplomacy in Bahrain", *Celebrity Studies* 8/2, (2017): 324-330.
- Kaya, Metin. "Eğitim Diplomasisi: Kavramsal Bir Çerçeve", *Türkiye Eğitim Dergisi* 4/1,(2019): 1-12.
- Kayani,Saima Ashraf ve Rehman, Muhammad Saif ur. "Public Diplomacy: A New Foreign Policy Paradigm." *Margalla Papers*, 2015, 45–66.
- Kayıran, Yücel. "Bir Direniş Edebiyatı: Gassan Kanafani'nin Filistin'i." *Hürriyet Gazetesi*, 2020. <https://www.hurriyet.com.tr/kitap-sanat/bir-direnis-edebiyati-gassan-kanafaninin-filistini-41667687>, Erişim: 28.01.2021.
- Kömürcü, Mehmet Can. "ABD Büyükelçiliği Kudüs'e Yaşınıyor." *Milliyet Gazetesi*, 2018. <https://www.milliyet.com.tr/abd-buyukelciligi-kudus-e-tasiniyor-molatik-7955/>, Erişim: 20.01.2021.
- Landau, Noa. "Israel Suspends West Bank Annexation in Deal to Normalize Relations With the UAE." *Haaretz*, 2020. <https://www.haaretz.com/israel-news/with-trump-s-help-israel-and-the-uae-reach-historic-deal-to-normalize-relations-1.9070687>, Erişim: 4.02.2021.
- Leonard, Mark, Stead, Catherine ve Smewing, Conrad. *Public Diplomacy*, London: The Foreign Policy Center, 2002.
- Leonard, Mark. "Diplomacy By Other Means", *Foreign Policy* 132, (2002): 48-56.
- Maltz, Judy. "Hundreds of European Parliamentarians Protest Israel's 'De Facto Annexation'". *Haaretz*, 2021. <https://www.haaretz.com/israel-news/premium-hundreds-of-european-parliamentarians-protest-israel-s-de-facto-annexation-1.9576910>, Erişim: 11.03.2021.
- Matar, Dina. "PLO Cultural Activism: Mediating Liberation Aestheticsin Revolutionary Contexts." *Comparative Studies of South Asia, Africa and the Middle East* 38/2, (2018): 354–64.
- Melissen, Jan. "The New Public Diplomacy: Between Theory and Practice" In *The New Public Diplomacy Soft Power in International Relations*, (ed.) Jan Melissen, 1st ed., 3–27. New York: Palgrave Macmillan, 2005.
- Middle East Eye. "How Young US Jewish Activists Feel about Trump's Israel-Palestine Plan," 2020. <https://www.Youtube.com/watch?v=wVprlisSy4>, Erişim: 20.02.2021.
- Middle East Monitor. "US Ambassador: I'm an 'Unapologetic Right-Wing Defender of Israel,'" 2018. <https://www.middleeastmonit6or.com/20181025-us-ambassador-im-an-unapologetic-right-wing-defender-of-israel/>, Erişim: 22.01.2021.
- Miller Center. "September 25, 2018: Address at the 73rd Session of the United Nations General Assembly," 2018. <https://millercenter.org/the-presidency/presidential-speeches/september-25-2018-address-73rd-session-united-nations-general>, Erişim: 28.01.2021.
- Muslih, Muhammad Y.. "Moderates and Rejectionists within the Palestine Liberation Organization." *Middle East Journal* 30/2, (1976): 127–40.
- Nye, Joseph S. *Yumuşak Güç*. 2nd ed. Ankara: BB101 Yay., 2017.
- Nye, Joseph S.. "Soft Power." *Foreign Policy* 80, (1990): 153–71.

- Ovalı, Ali Şevket. "Türkiye-ABD İlişkilerinde Twitter Diplomasisi", *Uluslararası İlişkiler Dergisi* 65, (2020): 23-45.
- Palestinian Journeys. "Fadwa Tuqan," 2003. <https://www.paljourneys.org/en/biography/6580/fadwa-tuqan>, Erişim: 26.02.2021.
- Reinl, James. "UN Official Devises Blueprint for Israeli Accountability." *Al Jazeera*, 2019. <https://www.aljazeera.com/news/2019/7/11/un-official-devises-blueprint-for-israeli-accountability>, Erişim: 27.01.2021.
- Romo, Vanessa. "Trump Formally Recognizes Israeli Sovereignty Over Golan Heights." *NPR*, 2019. <https://www.npr.org/2019/03/25/706588932/trump-formally-recognizes-israeli-sovereignty-over-golan-heights>, Erişim: 03.02.2021.
- Sayigh, Yezid. "Reconstructing the Paradox: The Arab Nationalist Movement, Armed Struggle and Palestine 1951-1966." *Middle East Journal* 45/4, (1991): 608-29.
- Sevin, Efe. "Pathways of Connection: An Analytical Approach to the Impacts of Public Diplomacy." *Public Relations Review* 41, (2015): 562-68.
- Sharar, Salam Abu. "Exclusive: Hanan Ashrawi Spells out Reasons for Stepping Down." Anadolu Ajansı, 2021. <https://www.aa.com.tr/en/middle-east/exclusive-hanan-ashrawi-spells-out-reasons-for-stepping-down/2103995>, Erişim: 8.03.2021.
- Shemesh, Moshe, "The Palestinian Society in the Wake of the 1948 War: From Social Fragmentation to Consolidation." *Israel Studies* 9/1, (2021): 86-100. <http://www.jstor.org/stable/30245745>.
- Tabbara, Mohy Dean. "Celebrities: An Evolving Class of Diplomats", NATO Association of Canada, (2015), <https://natoassociation.ca/celebrities-an-evolving-class-of-diplomats/>, Erişim: 26.04.2021.
- T.C. Dışişleri Bakanlığı. "No: 298, 19 November 2020, Press Release Regarding the US Secretary of State Pompeo's Visit to an Illegal Settlement Unit in the West Bank," 2020. <http://www.mfa.gov.tr/no-298-abd-disisleri-bakani-pompeo-nun-bati-seria-daki-yasadisi-bir-yerlesim-birimini-ziyareti-hk.en.mfa>, Erişim: 08.03.2021.
- The National Museum of American Diplomacy, "How Do Celebrities Contribute to Diplomacy?", <https://diplomacy.state.gov/diplomacy/how-do-celebrities-contribute-to-diplomacy/>, Erişim: 27.04.2021.
- The Palestine Liberation Organization Department of Public Diplomacy&Policy. "December 14, 2018: In a Letter to Australian Prime Minister Scott Morrison, Dr. Ashrawi Calls on the Australian Government to Respect Its International Obligations, Refrain from Changing Its Policy on Jerusalem," 2018. <http://www.dci.plo.ps/en/article/11160/December-14,-2018-In-a-letter-to-Prime-Minister-Scott-Morrison,-Dr-Ashrawi-calls-on-the-Australian-government-to-respect-its-international-obligations,-refrain-from-changing-its-policy-on-Jerusalem->, Erişim: 28.01.2021.
- The Palestine Liberation Organization Department of Public Diplomacy&Policy. "January 20, 2019: Dr. Ashrawi: Trump Administration Is Israel's Partner in Targeting UNRWA and Palestinian Refugees," 2019. <http://www.dci.plo.ps/en/article/11525/January-20,-2019-Dr-Ashrawi-Trump-administration-is-Israel's-partner-in-targeting-UNRWA-and-Palestinian-refugees->, Erişim: 01.02.2021.
- The Palestine Liberation Organization Department of Public Diplomacy&Policy. "October 1, 2018: Report: Appearance and Reality: Israeli Provocations and Violations in Their Own Words (September 2018 Edition)," 2018. [http://www.dci.plo.ps/en/article/10527/October-1,-2018-Report-Appearance-and-reality-Israeli-provocations-and-violations-in-their-own-words-\(September-2018-Edition\)](http://www.dci.plo.ps/en/article/10527/October-1,-2018-Report-Appearance-and-reality-Israeli-provocations-and-violations-in-their-own-words-(September-2018-Edition)), Erişim: 04.02.2021.

- The Palestine Liberation Organization Department of Public Policy, Diplomacy and. "Head of the PLO-DPPD: Dr. Hanan Ashrawi," 2021. <http://www.dci.plo.ps/en/article/5227/About-DCI>, Erişim: 7.03.2021.
- UNESCO. "Suleiman Mansour (Palestine) and Silvia Alice Antibas (Brazil)," 2019. <https://en.unesco.org/prizes/sharjah/laureates?fbclid=IwAR0T3nsCtOhVzV6pEgFOaqnjuSQcgGk-tPHz-11eMYlwUF6pUhUw6sieN0#SHARIAH2019>, Erişim: 21.01.2021.
- United Nations Economic and Social Council. "Question of the Violation of Human Rights in the Occupied Arab Territories, Including Palestine," 1988. <https://unispal.un.org/DPA/DPR/unispal.nsf/5ba47a5c6cef541b802563e000493b8c/ebf372f7bac27c6b8525736f004c770b?OpenDocument>, Erişim: 01.03.2021.
- Wadi, Ramona. "Israel Poised to Demolish the Palestinian Village of Khan Al-Ahmar." Inside Arabia, 2020. <https://insidearabia.com/israel-poised-to-demolish-the-palestinian-village-of-khan-al-ahmar/>, Erişim: 22.01.2021.
- White, Candace L. "Corporate Diplomacy", *Routledge Handbook of Public Diplomacy*, (ed.) Nancy Snow ve Nicholas J. Cull, Londra: Routledge Taylor and Francis Group, 2. Baskı, (2020), 413-421.
- Vatanartıran, Ömer. "Celebrity Social Medya Accounts As A Public Diplomacy Tools", *Uluslararası Halkla İlişkiler ve Reklam Çalışmaları Dergisi* 3/1, (2020): 142-156.
- Yağmurlu, Aslı "Dijital Diplomasi: Kamu Diplomasisi Çerçevesinden Avrupa Birliği Üye Ülkeleri ve Türkiye Dışışleri Bakanlıkları İnternet Uygulamaları", *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi* 7/2, (2019): 1267-1295.